

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUN

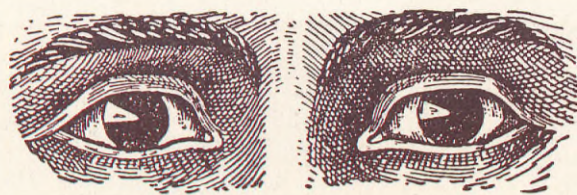
HÖST
NUMMER

SÖNDAGEN DEN 12 OKTOBER 1924.

Pris 50 öre.

N:R 41 B. UPPL. B

MAZETTIS
CHOKOLAD
 och
ÖGON-CACAO

delikat - kraftig - hälsosam

HÖGSTA NÄRINGSVÄRDE - LÄMNAR INGEN BOTTENSATS

SMÖRGASBRÖD I FORM.

½ kg. vetemjöl, som förut väl blandats med 2 rågade tesk. jästmjöl, sammanröres med drygt ½ liter mjölk och gräddas genast i smord och bröad form. Åtgår omkring 20 min. För höjande av smaken, kan om så önskas, tillsättas ½ tesk. salt och 1 tesk. socker.

PRINS-SKORPOR.

850 gram vetemjöl blandas väl med 3 rågade teskedar jästmjöl. Sedan sammanröres 300 gram smält smör eller växtmargarin, 200 gram strösocker, 3 deciliter mjölk, 1 ägg och 18 stötta kardemummar, varefter mjölet inarbetas. Degen utbakas till små runda bollar, som genast gräddas. Skäres medan de ännu äro varma och torkas i ugn.

ELLNDTNS

Tdms

Vackert bröd får man med hjälp av
H. E. EKSTRÖMS JÄSTMJÖL

ÖREBRO KEM. TEKN. FABRIK

GRUNDAD 1855

IDUNS HÖSTNUMMER

H Ö S T.

*Se, lunden är en valplats för tysta hjältedater
och sommarn har förlorat, och lagt upp sitt sista kort.
Se, lönnens purpurtoga och aspens gulddukater
av stormens strida virvlar i natt ha spolats bort.*

*Grannt lindas kring verandan vårt vildvins mjuka snara,
flyttfåglars sista skara har lyft från kyrkans torn,
och skrämnda blixtnabbt vejat för jägarskogens fara,
där älg för drev och bössor fått sänka kungligt horn.*

*I skjulet ekan vilar från sista månskensturen,
hängmattans maskor slutat ge middagslättjan hägn,
och båsen äro fulla igen av betesdjuren
som tacksamt njuta skyddet från fällans vind och regn.*

*Vår honungsskörd är slungad, vår linberedning väntar,
men nya löften spira i bjärtgrön höstrågsteg.
— Det är som om dess grönska på hoppets portar gläntar,
— det är som gå på renen Gud Faders trygga steg.*

ELISABETH HÖGSTRÖM-LÖFBERG.

"Filippinerna"

Berättelse av Celestin.

NÄR FILIALCHEFEN FÖR FIRMAN Grossman & komp. kostade på sig ett halvt dussin ostron på Westminsterhotellet i Göteborg anade han inte att den citron han mysande som en Buddha presade över läckerheten skulle få en sån sur eftersmak långt uppe i ett söderhem i Stockholm. Så är det alltid. Vi ha lätt att glömma, att vi äro maskorna i ett stort nät. Filialchefen föråt sig på ostronen eller åtminstone var det de som fingo skulden när han blev sjuk och måste få någon tids tjänstledighet.

Alltnog Konrad Filipeus blev hastigt beordrad till Göteborg som hjälp åt t. f. filialföreståndaren. För honom själv var det ett glädjebud ty det betydde på sätt och vis en befordran men han hade en syster som inte tog det lika belåtet. Konrad och Mandis Filipeus hade ju också varit så gott som oskiljaktiga. Filippinerna hade de fått heta redan som barn. Ingen hade kilat sig emellan dem, troget hade de hållit tillsammans alltsedan barndomens första lekar. När Konrad slog ett par spikar i sin nya fina leksakshest var det Mandis, som tog honom i försvaret och då Mandis hållt ut kaffebrädden, som hon skickats ner efter från bon i hörnan sade Konrad riderligt och mot löftet av en knäck att det var han som råkat knuffa henne. Flickorna Lundqvist i 7:an sökte locka Mandis med sina dockor och grabbarna i rundeln på Mosebacketorg ville gärna spela av Konrad hans kulörta glasritsar, men de brydde sig inte om några andra utan lekte helst för sig själva, hoppade hage vid vattentornet, gjorde upp-

täcktsfärder i de gamla Söderhusens irrgångar och bakportar och på kvällen sutto de vid sitt fönster i den lilla vindskupan vid Fiskargatan och skötte om stan, som låg utbredd framför dem. Mandis hade

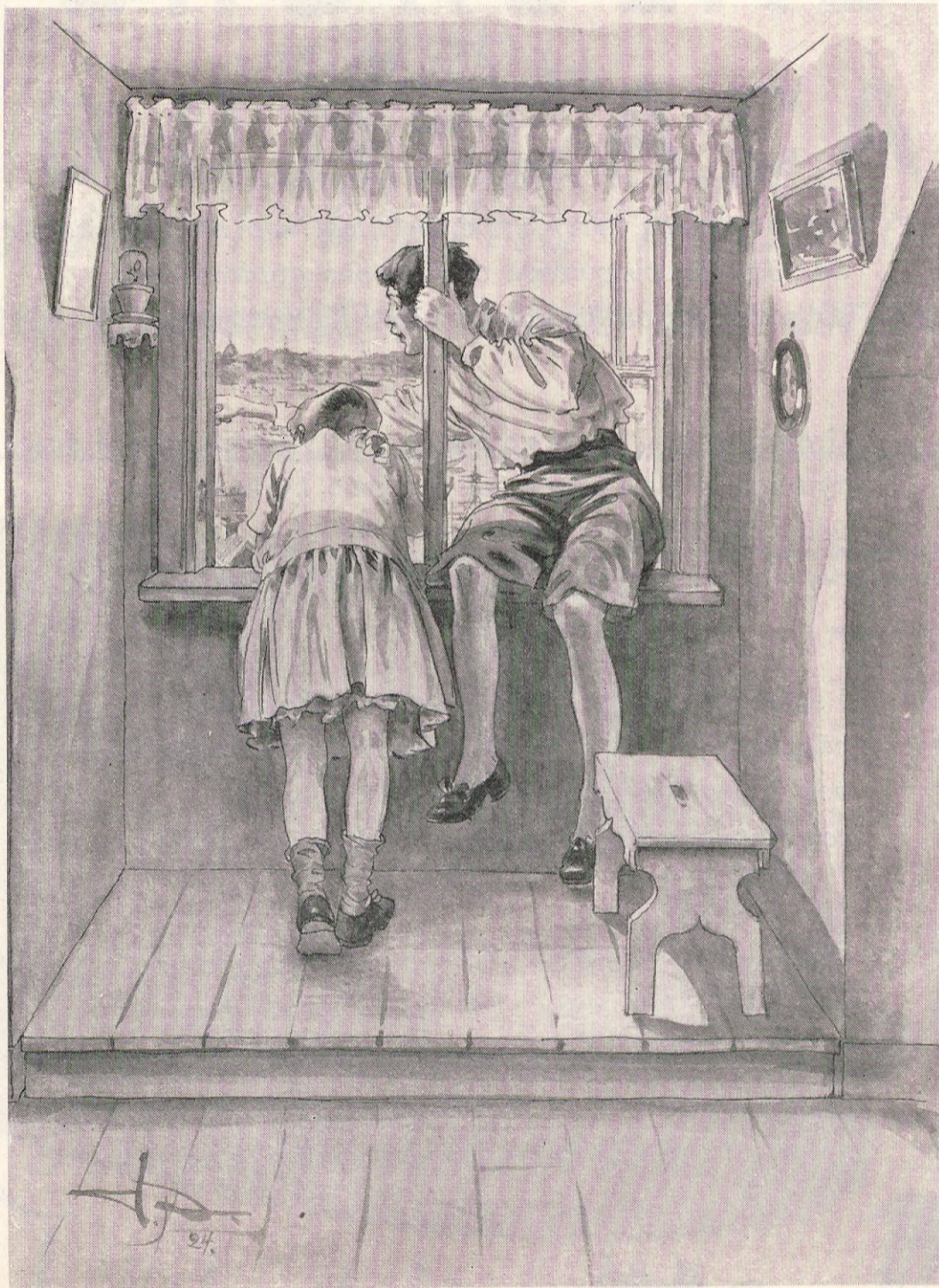
sig tillbaka till Pontoniärkasärn på Skeppsholmen, det vackra röda huset, som han rådde om för sin del. Mandis bodde på slottet, men hon var rädd att hon måste flytta för det spökade.

Modern satt så länge man kunde minnas i sin eviga gungstol ansatt av krämpor så att Mandis fick ganska snart ta hand om hushållet. Den lilla pensionen hjälpte dem över de värsta svårigheterna och dessutom hade man en förträfflig hjälp av Mandis flinka fingrar. De kunde inte bara hantera slevten och dammborsten, utan också trollo fram blomster som bara i ett hänseende voro vanlottade: de saknade doft ty de voro av papper. Hennes lyste av silkespappers och tygers brokiga kulörer, som under Mandis konstförfarna grepp blevo buketter, som småningom skaffade henne en god kundkrets. Mamman hjälpte till så gott hon kunde, men Konrad hyste inget intresse för fusket i Naturens yrke. Hans bana låg förresten klar. Han skulle bli grosshandlare engång med tiden. Utbildningen hade han. Det kostade Mandis många vakter över frasande pappersremsor och glittrande silvertrådar den tiden Konrad gick i handelsskolan. Men han fick fina betyg också, Konnigossen!

Så gingo åren. Modern dog och fick graven höljd av blommor, verkligt väldoftande rosor och inte sådana som bara

hade en ståltråd till hjärtrot. Mandis var ensam med sina framtidsdrömmar om Konni.

För egen del hoppades hon intet. Hon såg ingenting ut, vilket vill säga det-

På kvällen sutto de vid sitt fönster i den lilla vindskupan vid Fiskargatan och skötte om stan som låg utbredd framför dem.

fått landbacken för sin del och höll uppsikt över spårvagnarna och Konrad hade tagit hand om alla båtarna, som han kommanderade, styrde och slussade, innan han till slut avtackade sin flotta och drog

samma som att viljan att vara vacker saknades. Alltid kan en kvinna finna någon detalj, som ögat kan fästa sig på med välbehag. Men Mandis ansikte var som ett Sahara utan ens hägringen av en oas. Hon klädde sig dessutom som om varanda modejournal vore utgiven på koptiska, och när hon gick höll hon kroppen framåtlutad som om hon ständigt sköt på en osynlig dragkärra. Att hennes hjärta var blygt efter skönhetsmåttets finaste lagar var inte så lätt att se. Och på det viset vart det att vad som skulle blivits hennes kärlekslyckas stora roman kom av sig redan i företalet. För henne var det i alla fall slutkapitlet, sen dess hade hon bara två intressen kvar, arbetsrummets örtagård vilkas rosor dock aldrig vårdades så ömt som den fraicha rabatt i hennes hjärtas trädgård där brodern satt i sitt eget lusthus omgiven av

de favoritblommor som drevos endast och allenast för hans räkning. Konrad lät sig välvilligt ompysslas av den kärlek som aldrig fordrade något utan bara gav. Han såg ut ungefär som alla unga män av hans ålder, bar hornbrillor och strök upp håret som favorit-skådespelaren, köpte amerikanska skor från Kungsholmen och äkta engelska rockar från Katarina Högbergsgata. Förresten lade han på hullet, men märkte det inte utan svor över strykerskan, som på senaste tiden börjat byta bort hans tvätt och ge honom för små kragar.

Efter moderns död hade de lyckats komma över en liten väning just vid Mosebacketorg på Söder. Det var som att flytta tillbaka till barndomshemmet med alla dess minnen. Men just som hon fått allt i ordning och stod färdig att flytta in kom för Mandis det här åskslaget om Konrads förflyttning. Nå åt den saken var ingenting att göra. Chefen hade förresten sagt, att han ämnade passa på att göra omplaceringar, Konrad skulle förmodligen stanna korta närmare ett år. Att låta hans rum stå tomt under hela tiden var ett slöseri, som man inte hade råd med, tyckte Konrad och gav Mandis fullmakt att hyra ut rummet.

Mandis stod ensam i Konrads rum och försökte låta minnena fylla ut tomrummet efter brodern. Där stod »pastoral-

skan», det vita, bukiga gamla golvuret som de köpt på en auktion i Dalarne, där hängde takkronan som strålat över familjetillställningarna i föräldrahemmet, i fönstret lyste det rött av mors pelargoner, Röda lacket, Stinsen och Hinke — det var Konni som döpt dem. Och när hon tittade ut på torget, såg hon Navigations-skolan och trapporna upp till den lilla gränd, precis som den dagen när en gråtande liten flicka med en tom gräddkanna traskade upp för den hand i hand med stora bror.

Men nu skulle främmande fötter klampa in över den här tröskeln, husera och regera som på ett hotellrum, sätta ripor i Konnis fina skrivbord, flotta ner Mandis broderade soffkuddar och röka ihjäl både Hinke och Stinsen — Konni, som aldrig nådes att ta ett bloss hemma.

Nej! sa Mandis så bestämt att det klang

törskan hade just varit så ivrig att få spetsar till näsdukarna hon skulle ge i julklapp. Konni fick hon naturligtvis inte oroa med den detaljen, han måste vara i fred i sitt arbete, annars bleve bara följden att han också började spara och försöka hjälpa till. Och det vore för galet.

Kära Konni, skrev hon en vecka efteråt, nu kan jag glädja dig med att rummet är uthyrt. Det gick som en jazz att få saken klar må du tro: bara ett par rader i bladet, och samma dag stod en lång och stilig herre och presenterade sig som amanuensen Lundkvist i Socialstyrelsen och förresten spekulant på rummet, som han lade beslag på ögonkrök. Vet du man kunde inte ha önskat sig bättre hyresgäst. Tyst och hyggelig är han, jag hör varken när han går eller kommer och knappast ett knäpp av honom när han är hemma heller. Ordentlig ända till

petighet är han också, och inte behöver du vara rädd för att ditt rum kommer att bli tillstökad. Röker gör han inte den snälla människan och du skall inte se några punschringar på bordet för jag tror han är absolutist och aldrig tar han upp några bekanta på rummet, så du ser han är som beställd. Hyran betalade han genast och här skickar jag dig de sextio kronorna, så nu kan du unna dig litet förströelser, som du nog behöver efter allt knoget. Brorsan är väl rädd om sig förresten, se noga efter att du inte får kalla lakan, ligg inte och läs för länge på nätterna, ja du tycker förstås att jag kältar, men jag vill inte att min kära Konnigosse skall fara illa när jag inte är med och pysslar om honom.

P. S. Kan du tänka dig att amanuensen heter Konrad!! Var det inte flax så säj! Det är som ett litet surrogat för min kära, rara, innerligt älskade Konrad, den bästa av alla bröder i världen!!!

Konrads svar gratulerade till den ärkeängel i människohamn, som tydligt värdigats ge en gästroll vid Mosebacketorg. Hängde han glorian på hattkroken när han kom hem, och lämnade han ut sina

vingar till borstning om morgnarna? Mandis varnades emellertid för att tillbe sitt helgon alltför godtroget, för bäst det är så sticker kanske en bockfot fram bakom den sida vita tuniken. Förresten började

»Var så god och tag ditt rum i besittning!» sade Mandis med tindrande ögon.

i pastoralskan. För de fattiga styvrarnas skull fick broderns hem, som han själv aldrig fått ta i besittning, inte vanhelgas. Alltid blev det väl någon råd. Hon kunde ta upp sin knyppling igen, generaldirek-

En upphittad silkesvante.

Prosadikt till den farna sommarn.

JAG FANN DEN HÖGT UPP I PARKEN i det ännu gröna, men oklippta gräset bredvid en av gångarna. Det var en helt liten skär silkesvante och en oändligt svag doft av parfym — en aning bara — hade glömt sig kvar i de fina maskorna.

Där stod jag mitt i den råkalla höstdimman och höll den undrande i min hand. — Vem hade den tillhört — vem?

Förbi mig drog en rad av unga kvinnoansikten. I tankarna lät jag den farna sommars blonda eller mörka skönheter passera revy.

Vem hade den lilla skära silkesvanten tillhört? Henne med de guldblonda flätorna som ett furstligt smycke kring den välformade nacken eller henne med de mörka, nästan svarta ögonen, i vilkas djup glimmade en gnista som endast behövde ett lidelsens vinddrag för att slå ut i flammor...

Eller tillhörde den kanske henne med

den buckliga tjuvpojksluggen, de skämska ögonen och det ystra skrattet, som strömmande fram över djupröda läppar vilka hittills endast pappa och mamma hade kysst? Eller var den hennes med det ramsvarta pagehåret, den rakskurna profilen, den outgrundliga blicken och det gåckande leendet...?

Vem tillhörde den lilla svagt parfymdoftande silkesvanten?

Och hur kom den att glömmas kvar? Var det efter ett kärleksmöte, då den första kyssen kom henne att glömma allt — hela världen för att uppgå i stundens ljuva, betagande lycka?

Eller glömdes den kvar, när en glad sommarfest firades, och skratt, fiolspel och sång smälta samman till en ungdomens hymn i den ljusa nattens dagstänkta skönhet?

Eller hade den kanske fallit ur en skälvande liten hand, när man tog ett sista

farväl av en vacker, men flyktig sommarsaga...?

Jag vet det icke.

Men ett vet jag: att då jag i den råkalla höstdimman inandades den svaga doften av viol från den lilla okända silkesvanten, då drömde jag om allt det förledande kvinnliga som mötte mig under en snabbt flygande nordisk sommar. Och genom trädens gulnade bladverk bröt en strimma av kvällssol fram och lade över de sakta dallrande löven liksom ett åter-skimmer av rosor.

Men jag vandrade ned genom parken och skrev på den svarta tavlan i societets-salongen:

En upphittad skär silkesvante kan åter-fås hos

amultaurum

systems värtalighet smått oroa honom. Det måtte väl inte ha kommit en hyresgäst till i våningen, en viss herr Amor? Fru amanuenskan, jaha det tar sig inte illa ut på visitkorten!

Konrads brev hade också ett postskriptum. »Det har roat mig att kika i Statskalendern», skrev han, »men hur jag letar så hittar jag ingen amanuens Konrad Lundkvist i Socialstyrelsen. Hör du, vad är det för en gök du egentligen har fått tag i? Är karlen en bedragare helt simpelt?»

Det klack till i Mandis, när hon fann

sig ha varit för nitisk i presentationen. Nåja, det var ju inte så svårt att förklara den saken, han stod på extra stat förstas. Och huvudsaken var ju, att han punktligt betalade hyran. Det klickade heller aldrig. I det avseendet var amanuensen mycket korrekt, det måste brodern medge. Kovan kom också väl till pass, ty det var dyrt att leva ute, han hade kommit in i ett lag trevliga prissar, man roade sig med att dra en spader emellanåt, och efter några månaders bortovaro skickade han systemen ett brev däri han efter allehanda omsvöp och ursäkter

undrade, om Mandis trodde, att det skulle kunna gå för sig att låta amanuensen betala två månader i förskott.

Det blev inte någon riktig snits på blommorna den eftermiddagen när brevet hade kommit. Rosorna svälde inte så där pösiga och yppiga som nyplockade ur orangeriet utan stodo kantiga och vårdslösa och hängde med huvudet delvis som Mandis själv. Vad tjänade det till att hon slet och släpade ut sig bara för att han skulle festa upp pengarna på spel och annat? Hon kastade ifrån sig hela attiraljen och satte sig ner för att

Höststämningar i dikt och konst.

"Nu är den stolta vår utsprung,
Den vår de svaga kalla höst.
Nu blommar heden röd av ljungen
Och vit av liljor älvens bröst.

Men alla starka känslor glöda,
som snårens nypon, kullens ek
Och viska varmt i frost och nordan,
Om gyllne mognad och fullbordan."

Det är Karlfeldts djupa och starka ord om hösten, färgglädjens, mognande fruktens, strålande praktblommors och yrande kermessers gyllne karnevalstid. Varken den första vårdagens späda grönska eller högsommardagens heta skönhet går upp mot en strålande indiansommardag, då solen vackrare än någonsin lyser från septemberhimlens kristallklara blå, då

"Som till en kröning strös allt guld idag
Ur sommarns kista,
All blom, den sista,
Och klippan med violblått överdrag
Är yppig vilobädd och sarkofag."

Sunt känslig för alla naturens skiftningar har Fridolin ofta betagen stannat inför höstens skönhet och yppiga rikedomar, som han också mästerligt fångat i sådana dikter som »Höstskog» och »Höstvisa».

Också »Sveriges» skald med pilgrimskransen kring pannan, som under många färder i fjärran land fått svenskt land och svenskt språk allt kärare, har med hänförelse sjungit höstens lov:

"Hell, Dionysos, yrans Gud,
Som aldrig flydde dansens ljud
Att grubbla och att svalna!
När rönnens klasar mogna
Och vinteräpplet glöder svällt.
Då kalla stormens pipor gällt
Till högtid än hans trogna.
Som formade i drivet
Och blårott guld stå land och stad.
Jag vill bland höstens döda blad
Bedårad prisa livet."

Men när septembersolen sjunker bakom skogarnas röda guld, då faller stillheten och tystnaden över höstlandskapets färging.

»Solen har varit mild i dag, och nu dröjer den borta vid synranden, stort och septembersvalt leende, strålar sitt mörkgyllne stilla sken över jorden och höstbruna bokträden.»

Höstens bud om förgängelse, dess doft av multnande örter fyller också helt naturligt mången med vemodstankar; en söt och tung doft av volupté douloureuse slår oss till mötes i Levertins: »Fallande blad».

låta sin herr bror få veta sanningen om amanuensen. Men hur det var, kom hon sig inte för med det. Ett brev skrev hon emellertid, och hon skrädde minsann inte på orden för att låta honom veta vad hon tänkte om hans beteende. Och så grät hon en skvätt, kände sig ensam och olycklig och önskade, att hon verkligen haft en amanuens, om han också lagt fötterna på soffkudden och bolmat så, att Röda lacket blivit grönt.

Konrads svar var fullt av ruelse och löften om bättring. Han erkände, att hans själ var så svart som ett par begravnings-

"Vart blad, som i hösten faller
är en känsla förtvinad och död.
Det som rodnar matt likt koraller,
är en kärleks förbrunna glöd.

Det purpurådrade bjärta,
en lidelse vild och het,
och det hektiskt röda en smärta,
som blött uti hemlighet.

Det svarta ett hopp, som falnat
till aska i årens brand,
och det grå en låga, som svalnat
och slocknat i drömmarnas hand.

Det gyllne en längtan, som rymmer
från verktdagens tidsfördriv,
och det bruna det lilla bekymmer,
som fyllde ett Marthaliiv."

Det engelska höstlandskapets blida charm tecknas av romantikern Keats:

"Season of mists and mellow fruit fulness,
Close bosom-friend of the maturing sun;

Höstplöjning. Målning av G. Ankarcrona.

Conspiring with him how to load and bless,
With fruit the vines that round the thalch caves run.
To bend with apples the moss'd cottage-trees,
And fill all fruit with ripeness to the cove — — —

Som ingen annan har vår svenska Törnrosskald fått fram skiftningarna från den första höstdagens jublande färgsymfoni till oktoberkvällens kulna dunkel, från indiansommarens glada dur till höstvindens klagande moll.

»Älskar ditt öga lövskog, så betänk om din blick nånsin mött en så oändlig rikedom av färger, från mörkgrönt till ljusgrönt, blandat med gult av alla slag, stundom fortdöende ända i grått, stundom flammande i höjden av brandgulhet, nära

rött och purpur. Du svarar med sorg, att du ser en bild av förgängelsen. Förgängelsen? Du känner då icke den ljuva himmel, som ligger i det att förgås på jorden? Pulsarna stanna till frid, ögat klarnar ännu en gång, och slocknar — för att evigt tändas. Milda, glada, vackra förgängelse! Älskvärda höst!»

Allt upplöses här i harmoni, även förgängelsen. För den som riktigt älskar naturens liv och växlingar, få också dess skenbart grymma lagar ett kärlekens förskönande skimmer, som förklarar och försonar allt.

*

Inte bara de stora diktarna ha fått inspiration av hösten, utan också målarna. Vilken kylig och hög ro ligger det inte över

Corots »Skogssjön», där mästaren i fina diskreta färger fått fram senhöstens skymmande dunkel i det vackra landskapet. Eller Rousseaus »I skogsbrynet», där den åldriga eken sträcker sig ut över skogssjön, som speglar den franska höstsolen. Solnedgångars sagoprakt och senhöstdagrarnas drömmande stillhet, när naturen bidar vinterns vila, ha av Claude Lorraine och hans engelska beundrare och lärjunge Turner fästs på duken. Höstens dystra ödslighet kommer fram på Ruysdaels holländska landskap, medan Millet i sina underbara bilder av den franske bondens vardagsliv fångat skördarnas glädjetid.

Hos oss ha J. Kallstenius i flera av sina landskap men kanske bäst i »Månskensnatten» fått fram en tidig höststämning, så betagande vacker en sådan kan vara, när månens

trolska sken flödar över svensk skog och svenska fjärdar.

Höstliga skyar över höstlig skog bilda en praktfull bakgrund till Bruno Liljefors' »Berguv», som i suverän ensamhet lyssnar till fuornas sus kring klippan i skogen.

Men liksom höstens rikedomar tycks också dess skönhet outtömlig, en uppfångar en glimt därav, andra en annan. Ännu skola de sista rosornas saga, höstvindens sus bland fallande blad och lövskogens färgprakt i strålande Brittsommartid locka diktare och konstnärer till nya verk om

»den vår, de svaga kalla höst.»

FLEUR.

byxor och bad förkrossad om tillgift för sina lättsinniga attacker mot Socialstyrelsens kassavalv. Förresten kunde kära systern gärna vara snäll och tala om, hur det stod till med hans helighet. Hade det börjat gå pilgrimståg till Mosebake än?

Men efter det där utbrottet av hans ungdomsyras vulkan tycktes Konni övergå till filbunkens sedesamma lugn, och hans brev blevo vederhäftiga som ett bankpapper. För hyresgästen intresserade han sig fortfarande och Mandis fortsatte sina rapporter. Ibland var han litet krass-

lig, någon gång kostade han på sig nöjet att gå på operan, på det hela taget tycktes hon mycket nöjd med amanuensen. Detta var dock inte alldeles sant, amanuensen beredde henne tvärtom en hel del bekymmer, hon hade rätt slitsamt ibland att få av honom den snöda mammon. I början av månaden kunde det se rent av förtvivlat ut, men lyckligtvis förstod Mandis att skapa ett lyxbehov, en stegrad lust till förfining, som än alstrades av diskreta antydningar om, vad som var modernt i de högsta kretsarna, än stimulerades av utsikten till ett verkligt rövar-

En svensk stormans hem.

Skokloster med dess rikedomar av minnen.

”Ett hem, det är det fästet vi byggt med murar trygga,
Vår egen värld, den enda vi mitt i världen bygga.”

HEIDENSTAMS ORD RINNA EN I minnet, när man vandrar genom de ståtliga gemaken på Skokloster, det furstliga hem, som en av landets främsta ädlingar under stormaktstiden lät resa åt sig och sin ätt. Dess salar och praktgemak, de långa valven och korridorerna, där avbildningar av hans och hans vänners ridhästar omväxla med latinska eller svenska tänkespråk, ge oss ett bättre och starkare intryck av gångna tider än många volymer historiska skildringar.

Skokloster skänktes av Karl IX till den livländske ädlingen Herman Wrangel, fader till den store Carl Gustaf Wrangel,

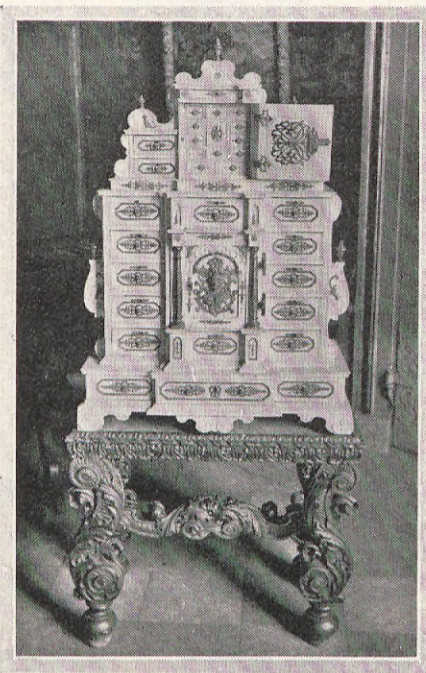

Grevinnan Wrangels spinett.

som i 30-åriga kriget vann ära och ryktbarhet. I allt en krigar- och kraftnatur brukade han vid krigets slut i Rådet titt och ofta yrka på krig än mot Polen, än mot Danmark, än mot Brandenburg, kort sagt mot vem som helst. Sin fars råd att under kriget lägga sig till med så många dyrbarheter och skatter som möjligt följde han som lydlig son. Men när fadern, som åt sig uppfört Skoklosters nuvarande inspektorsbyggnad, frågade ho-

pris ifråga om billighet, och i värsta fall var resultatet av ett direkt vädjande till hjälpsamheten. Mandis var beredd till allt, hon var raffinerad, förslagen, vältalande, sliskt insmickrande, vad som helst bara för att skrapa samman de sextio kronorna. Och det lyckades också. Amanuensen var ett urverk.

Under tiden blev Konrad den skötsamma arbetsmyran igen och hans en smula lättfärdiga ton övergick till det korrekta allvar bakom vilket den vällackerade firmaskylten K. Filipeus & komp. lät ana sina konturer. Det blandade sig t. o. m. en nypa melankoli i doften av kryddor och krukrussin, han kastade fram fraser om ensamhetens förbannelse och vad det betyder, att ha ett gott och varmt ombonat hem. Mandis läste sådana där brev två gånger om, och för varje gång sög det så hårt i hjärterötterna. Om han ändå ville komma till slut!

Elfenbensskåp, gåva av staden Nürnberg.

nom, vad han tyckte om denna, svarade han självmedvetet: »När jag blir herre på Sko, skall jag bygga ett slott så stort, att min käre faders inte skall synas.» Och därvid blev det.

Skön och ädel var den gemål han hemförde som husfru på sitt stolta Skokloster — Anna Margareta Haugnitz, av vars familj vi finna porträtt i det rum, som ännu kallas Grevinnan Wrangels förmak. Här ser man hennes spinett, beställd i Tyskland omkring 1660 vars inskrifter »Musik är hälsa» och »Musiken är en förkänsla av det eviga livet» vittna om ett för tonernas makt öppet och känsligt sinne. Kanske var det också dess tröst hon sökte, när sorg och död en dag klappade på och tog fyra av hennes gossebarn. Den femte växte upp men dog ung. Ett gott prov på det skönhetsinne, varmed även de minsta saker utfördes för den Wrang-

Det gjorde han också. Han trädde in friskare och präktigare än när han for, det var ett skimmer av belåtenhet över honom, tyckte Mandis som själv såg så tunn och blek ut att brodern frågade vad hon gjort med sig, eftersom hon var så avtacklad.

— Du har väl aldrig överansträngt dig för honom därinne, sade han med en gest åt sitt rum. Är han hemma förresten?

— Amanuensen? sade Mandis. Nej, kära du, han har flyttat. Kom, tillade hon, skall du få se!

Hon slog upp dörren och visade rummet, som låg putsat och prydligt. Korkmattan lyste nyfernissad, pastoralskan sken krämvit, i fönstret stodo Hinke och Stinsen och signalerade »välkommen!» och det satte Röda lacket sigill på.

»Var så god och tag ditt rum i besittning!» sade Mandis med tindrande ögon.

elska familjen, är grevens brädspel, kombinerat med ett schackspel utfört i elfben och ebenholtz, och grevinnans syskrin i utsökt filigransarbete. Glada och lysande fester med barockens prakt och ståt var i fredstid den naturliga miljön för den store fältherren, som ännu 1668 deltog i en operamaskerad i Hamburg och öppnade balen med ingen mindre än sin forna drottning — Kristina.

Han var sina vänners vän och sina fienders fiende — en äkta renässansgestalt, — och lät av olika målare beställa porträtt av de krigskamrater som med honom delat stridens hetta och segrans jubel och som nu i sina tunga rustningar med barska miner blicka ned från väggarna i hans gemak. Ett annat minne från 30-

Greve Wrangels schack- och brädspel.

åriga kriget är Lennart Torstenssons värja — ett praktvapen i stål med inlagt silver, som väl genom hans änkas giftermål med Per Brahe d. y. kommit att hamna på Skokloster.

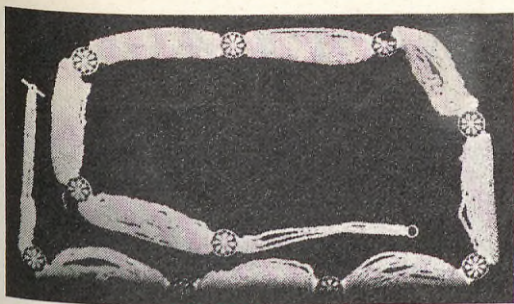
Andra dyrgripar av historiskt intresse har också genom arv, inköp eller som gåvor införlivats med samlingarna. De »välluktsflaskor», som enligt traditionen tillhört respektive Gunilla Bjelke och Ulrika Eleonora d. y. visa, hur en sådan liten dam-

— Tack, kära Mandis, svarade han och föreföll litet besvärad, men du kunde gärna ha låtit amanuensen bo kvar. Det är så att — att jag skall resa ner till Göteborg igen om lördag — ja kan du tänka dig, Mandis, jag skall förlova mig!

Mandis mindes sedan att hon tyckte hon neg till så vackert. Golvet sjönk undan ett slag; det brukade göra så ibland bäst som hon stod eller gick. Hon fick allt lov att börja med järnpillerna igen. Hon såg ner på golvet. Det låg en prästkrage där, hur hade den kommit ner från bordet, den hörde till kabaret Södersols sommarfest, fin beställning fast otäckt bråttom. Den lilla blomman låg med de vita bladen solkade och tillplattade bortkastad, ensam i världen, alldeles som hon själv, tänkte Mandis.

Så såg hon upp med ögonen tårade. »Så blev det ändå flytta av, kära Konrad.»

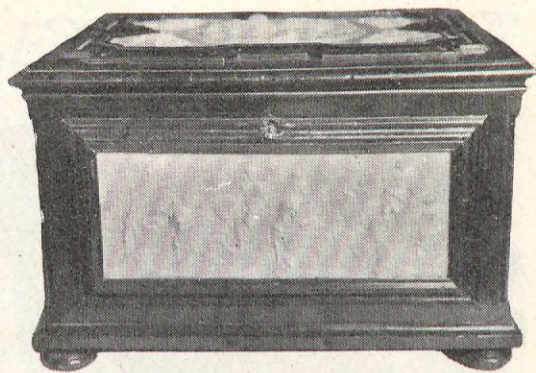
CELESTIN.

Elfenbenskedja förfärdigad av Magnus Stenbock i fångenskap.

fången på Fredrikshavns kastell, Magnus Stenbock, under hårda år i växlande hopp och ångest för sitt lands öde utförde.

Vad det kostade att vara svensk ambassadör vid »Kung Sols» Versailles får man en idé om, när man ser de praktfulla uniformer, som av Nils Bielke beställdes för detta ändamål. Ett par års tid tog det att förbereda sig för Parisresan och vid återkomsten måste han sälja tre av sina egendomar för att få debet och kredit att gå ihop. Men så medförde han

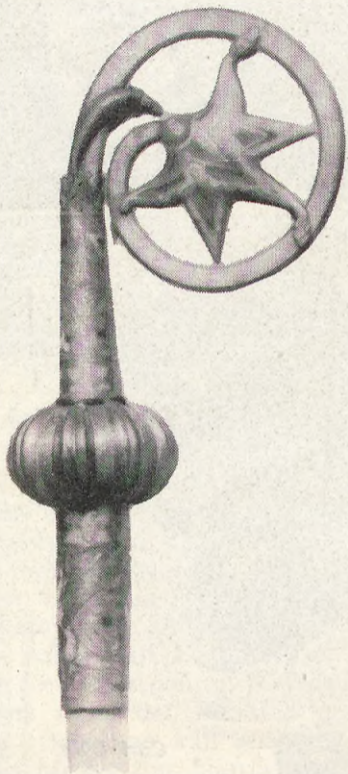
Grevinnan Wrangels juvelskrin.

lyx som parfymen utvecklats genom tiderna, alltsedan de dagar, då korsfararna från Österlandet införde den till Europa. En annan kulturprodukt, som redan under Gustaf Vasas sista år nådde vårt avlägsna land var gaffeln — den italienska uppfinning, vilken i Elisabeths England uppfattades som tillgjordhetens och högfärdens fullbordan. Kuvert som bevarats här, äro Gustav Vasas och polske rikskansleren Zamojskis — med etuiknivar av agat — och naturligtvis C. G. Wrangels.

Med vemodig beundran betraktar man den fint snidade elfenbenskedja, som

Ätten Brahes familjekalk med inskriften: »Grefve Brahes Huus Kalck, anno 1717. W:r 33½ lo.»

Biskopsstav av Limoge-emalj.

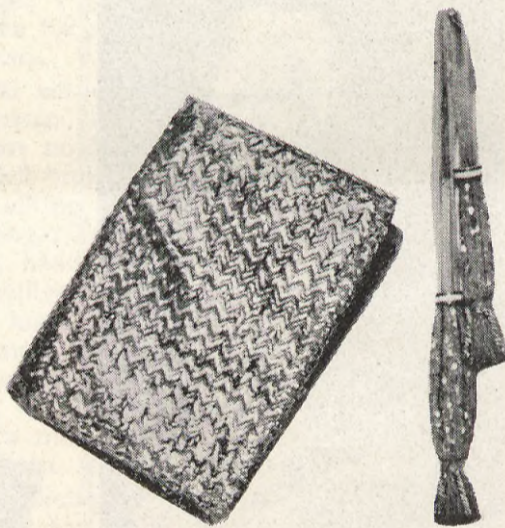
också sådana diplomatiska troféer som de etsade dryckesflaskorna, kung Ludvigs utsökta present, och ståtligt utförda porträtt av hertiginnorna d'Armagnac och d'Aumont samt markisinnan Louvois.

Medan Magnus Brahe, Carl Johans närmaste vän och förtrogne, var herre till Sko, besöktes slottet ofta av konungen, som också överlämnat många gåvor till detsamma. Så är till exempel modellen

till det ståtliga Napoleonmonument, som aldrig rests, en gåva av kejsarens forne marskalk till hans svenske vän. Med fransk elegans och omsorgsfullhet har konstnären här framställt den väldiges saga från segerns Austerlitz till nederlagets Waterloo. Inskriften »Gamla gardet dör men ger sig icke», vittnar dock att segerrarna ännu länge skulle följa trikoloren.

Så tala Skoklosters skatter sitt eget tysta språk om tider, som farit, och medan man lyssnar, får man också ett starkt intryck av det »Noblesse oblige», som lett dess ägare, när de frikostigt och älskvärt ställa dörrarna öppna för alla som ha glädje av att se dem.

FLEUR.

Gustaf Adolfs penningpung.

GUDS BRÖD.

Av INGEBORG OLSON.

JAG SITTER VID DE RIKES BORD. JAG är inte stamgäst, jag har kommit dit av en ren tillfällighet. De rikets bord är långt, — det når in i alla stater och länder. Där sitta alla möjliga människor. Man ser ädla, aristokratiska drag, energiska, företagsamma, många slappa, många gemena, fördärvade — — —

Det samtalas om politik och konst, kvinnor och hästar, smuts och om Gud. Rätterna överträffa varandra i smak, färg, doft och utstyrsel, de flesta se vi knappast åt, ty vi äro mätta, mätta, men det ringaste, det obetydligaste vid detta bord är brödet. Det ligger vid varje tallrik, vitt och doftande eller mörkt och allvarligt och det samlas ihop och bäres bort som om det vore sopor. Och här och där sysselsätta sig loja, tanklösa händer med att leka med det, bryta det i små bitar, rulla det till små kulor. Min bordsgranne är en ung man med mörka beslöjade ögon, som sett allt utan att förstå och med långa, smala händer, som lekt med allt utan att hela något. Han har berättat något för mig, jag har inte alls hört på, mina tankar har varit på annat håll. Han har kommit till slutet av sin berättelse, han mäter en tredjedel av sin tumme och säger: Så här stora voro haglen. Jag tittar, jag stirrar, men för mina ögon blir denna vita eleganta hand plötsligt rynkig och darrande, det blir min mors hand och jag hör henne berätta: Så här stora voro haglen som förstörde vårt bröd.

Jag fattas av en plötslig ångest och vändande mig till min granne säger jag förtvivlat:

— Långt uppe i norr var det en gång sju hårda år efter varandra, det ena något bättre än det andra, men alla mycket dåliga, kälén gick aldrig ur jorden och vid midsommartiden körde man med släde över sjöarna. I min mors hem hade man bakat bröd av säden, bröd att räcka kanske ett halvt år. Det var ingen fullgod säd och av det grova mjöl, som den gav, bakade man ett bröd hårt, mörkt och allvarligt som tiden själv, men utan bark. Så kom ett oväder med hagel stora som min halva tumme och de slogo ut alla fönsterrutorna på vinden, där brödet låg, och det blandades med glasskärvorna och isen och blev till en oduglig deg, som måste kastas bort.

Jag har slutat och tycker själv, att min berättelse låter mörk och skrämmande. Men min bordsgranne rullar brödkulor. Hans mun ler ironiskt, men han säger för att vara snäll:

— Jag har till och med sett barkbröd — på museum. —

— Åter kommer betjänten och tar bort använda glas och tallrikar, samlar ihop brödet och bär bort det. Och nu ser jag plötsligt *de längtande händerna*. De äro otaliga och utmärklade och de sträcka sig från alla länder, från alla världsdelar, från hela jorden. Så underligt, ingen tyckes se dem här — ingen. Det bränner inom mig, jag söker i mitt minne efter något upprykande, något storartat att komma med. Men bara ett fattigt litet minne lever upp. Jag säger till min granne:

— Jag kände en gång en fattig gammal gumma. Hon hade varit och utfört något arbete och fått en stor brödkaka. Nu skulle hon gå hem över isen, men den brast under hennes fötter och gumman föll i vattnet. Hon skulle säkert ha kunnat kravla sig upp på iskanten, men kan ni tänka er, den dåraktiga, gamla kvinnan var så rädd att förlora brödet, det var för henne så heligt, att hon drunknade själv, men brödet räddade hon upp på iskanten i sista minuten.

Min granne ser frågande ut. Förmodligen undrar han, varför jag kommer med sådana högst ointressanta anekdoter. Men han säger hövligt intresserat:

— Det var ju inte mer än rätt åt henne, att hon fick sätta livet till för sin dumhet. Eller vad tycker ni? —

— Jo, naturligtvis, men tror ni inte att man kan gå i döden för ringare ting än Guds bröd? —

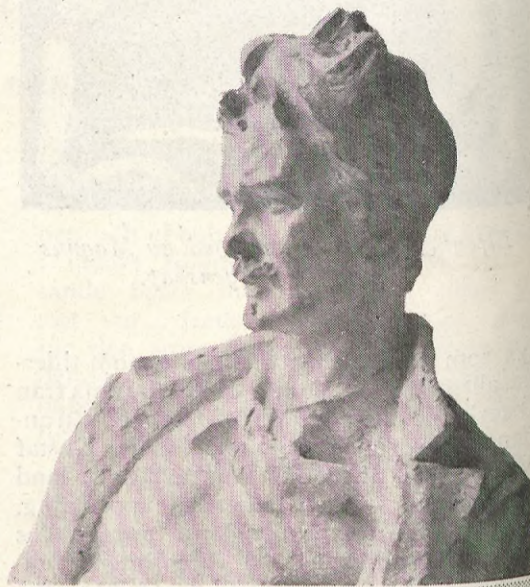
STRINDBERG I TJUGO OLIKA UPPLAGOR.

August Strindberg. Större byst i brons. Originalen i Nationalmuseum. 1905.

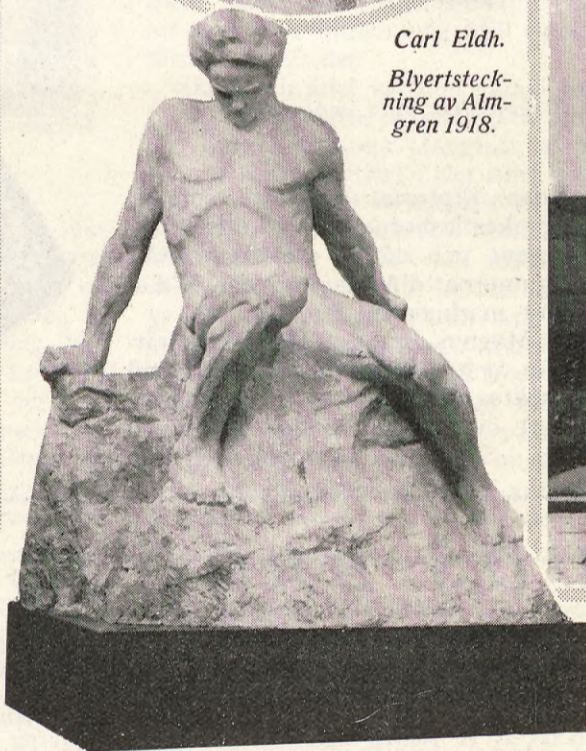
August Strindberg. Ansiktsmask i gips. 1917.

August Strindberg. Ungdoms-porträtt i naturlig storlek. 1911.

Här har konstnären inte kunnat motstå frestelsen att avbilda Strindberg som sfinx, hemlighetsfull och ogenomtränglig. 1916.

Carl Eldh. Blyertsteckning av Almgren 1918.

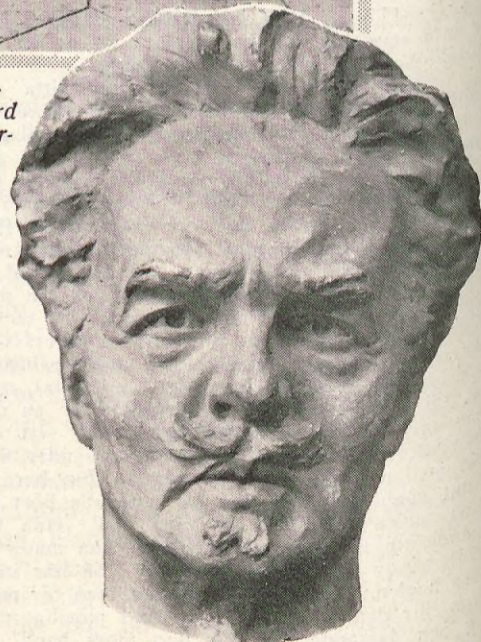
Stadshusstatyn utförd i svensk marmor. 1923.

Strindberg på promenad. 1904.

Kolossalstaty i gips av Strindberg som titan, Loke och Prometheus. Konstnären anser sig här på ett allsidigare sätt än i Stadshusstatyn fått fram det väsentliga i Strindbergs skaplyne. 1915.

Carl Eldhs geniala Strindbergsbyst, som så ofta blivit reproducerad och hans Strindbergsstaty framför Stadshuset äro välbekanta. Men inte alla veta, hur konstnären sökt sig fram genom otaliga utkast, ändringar och förbättringar, tills han funnit det samlade uttrycket för vad han velat ge. Carl Eldh berättar här ett och annat om Strindberg, som fyller hans ateljé med skisser och utkast i mängd, gjorda vid skilda tider från 1902 till nu.

August Strindberg. Byst i gips utförd till Strindbergs 60-årsdag.

HOS CARL ELDH I BELLEVUE PARK

Sju olika statyer i gips utförda 1912—1921. Jämför särskilt den sista med Stadshus-statyn.

HÖSTKVÄLLEN ÄR LJUM OCH BLID. Det börjar skymma över Bellevue park. Carl Eldh sitter på förstubron framför sin villa och talar om Strindberg. Från ateljén strömmar ut en bred ljusflod. Då och då stannar en förbigående på landsvägen och lutar sig över planket för att betrakta det underliga huset med kupol och glasväggar.

»Det var på den tiden jag hade ateljé på Narvavägen 21», säger Carl Eldh, »nära Karlaplan, där Strindberg bodde 1902. Jag var nyligen hemkommen från Paris och kände honom inte. Han umgicks med Richard Bergh och Tor Aulin. Tillsammans med dessa två samt Strindbergs bror Axel, som var pianist och Carlheim-Gyllensköld brukade Strindberg anordna musikaftnar hemma hos sig. Jag hade gjort en byst av Richard Bergh, och när Strindberg fick se den, lät han hälsa med Bergh, att jag var välkommen till honom. Jag gick och vi blevo goda vänner. På dessa musikaftnar spelades endast Beethoven, och sedan bjöds på en enkel supé, bara för herrar. Strindberg var just skild från fru Bosse och bodde ensam. Anne-Marie var liten då, och när jag slutligen dristade mig be Strindberg att stå modell för en mindre byst, tog han flickan med sig de första gångerna han kom.

Han var tidig på mornarna — det var jag med — klockan sex stego vi upp och halv åtta kom han och stod modell i tjugo minuter eller en halv timma.

Han var alltid mycket punktlig, och när han fått förhinder, om det så bara var fem minuter, skickade han ett kort och talade om när han kom.

Efter den tiden var jag bjuden i hans hem varenda vecka, ända tills han dog. Ni förstår», säger Carl Eldh med ett fint leende, »en författare och en bildhuggare, det gick bra ihop, det skar sig inte på minsta vis. Och man kan knappast förstå av hans böcker hur hjärtlig, hur vek och fin han kunde vara. Fastän — dess emellan sparkade han ut sina vänner, men det fick gå ihop igen.

Från Karlaplan flyttade han till »Blå tornet» och blev mer ensam och sluten än någonsin. Han kikade genom gardinen, när någon knackade. Men vi underhöllo alltjämt förbindelsen. Han bad mig om hjälp att studera molnformationer och skrev sedan om det i blå böckerna. Han trodde att vissa formationer kommo igen på bestämd tid och bad mig fotografera himlen varje dag det fanns moln och vid vissa tider. Det blev ju inte något avgörande resultat, men kanske kommer framtiden att finna mer än ett korn av sanning i hans många idéer, som ibland kunde förefalla så barocka.

Det var underligt hur han hade allting på känn! Ibland när man kom upp till honom kunde han möta i dörren och säga: »Jag visste att du skulle komma i dag».

Bildhuggaren lyfter huvudet och ser ut-

åt. Och hela trädgården får en prägel av mystik. Det är som om denne Strindberg, som lever så starkt i sina vänners minne inte vore död, det känns som han kom gående i överväldigande storlek mellan träden för att lyssna till det som sägs om honom...

»Ni vill veta vad han själv tyckte om bysterna», återtar Carl Eldh. »Han var enbart nöjd med dem. — När han stod modell brukade han tala om allting, fråga om allting. De sista åren läste han inte tidningar, men han ville höra om allt som hände, dagsnyheter och ny konst. Egentligen hade han en primitiv känsla för konst, han kunde bli förtjust över de mest banala saker, men han ville gärna gå på konstutställningar, då ingen var där. — När jag gjorde portalen till Nordiska muséet skrev han de fornordiska verserna, som höra till. —

Ni skulle sett hans rum, hur spartanskt enkelt han hade det omkring sig. Han sade en gång: 'Jag trivs bäst i hotellrum — där allt personligt är borta'.

Lyktorna tändas på vägen utanför trädgården. Carl Eldh sitter tyst och kramar sin bredskyggiga hatt, som vilar mot hans knä.

»Det blev så tomt, när han dog», säger han till sist. »Det hade varit en så stor tröst att han var till. Bara att veta att han levde, var en energikälla.»

I. B—D.

EROTIKON.

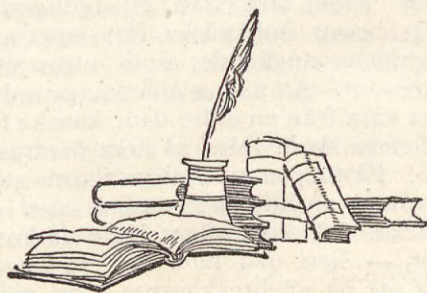
Efter CHRISTOVAM AYRES.

Av d:r Göran Björkman.

Vår kärlek är en själarnas förening,
ej något äktenskap i jordisk mening.

Den är en blomma, som ej lönligt gjuter
gift i ens blod, då man dess honung njuter.

Den är en blomma utan färger bjärta.
Med litet nöjd, den aldrig gör oss smärta.

Men helt med den vår lyckotörst vi mätta,
så att på intet annat pris vi sätta.

I Dig ser jag dess bild. Ut från Dig
strömmar
en tjusning, som ger liv åt vackra drömmar.

Du finnes till, och se, ej mer jag minnes,
att något utom Dig i världen finnes.

Jag ser det paradiset omkring oss grönska,
där ingenting vi annorlunda önska.

Från Stockholm till Himalaya.

En av diplomatiska kårens damer som alpklätrare.

DET VAR I DECEMBER 1919 SOM m. Th. C. Visser attacherades vid härvarande holländska legation. Alltsedan dess har familjen, med endast kortare avbrott för resor, troget haft sitt hemvist i vår stad. Vid det här laget har också särskilt M:me Visser hunnit aklimatisera sig så grundligt hos oss, att hon t. o. m. föredrar det nordiska klimatet framför sitt eget lands, som enligt hennes uppfattning bjuder på alltför mycket regn och dimma. »Vilket nöje att sporta under dessa friska, vita vintrar», utropar hon.

Men det är inte bara idrotten, utan även konsten, som har M:me Vissers intresse. Speciellt kanske musiken. Själv en begåvad sångerska är hon en varm vän av inte minst den svenska tonkonsten. Vid sina besök i hemlandet låter hon gärna våra unga svenska komponister få ordet, när hennes bekantskapskrets lockat henne att låta höra sig med några roman-ser. M:me Visser uttrycker även sin beundran för vår opera. På tal om dramatisk konst förräder hon att hon här uppe i Norden helst vill se Strindberg och Ibsen. Uppriktigt beklagar hon att hon hittills sett så litet av själva vårt stora land. Rättvik är den nordligaste plats hon besökt. Naturligtvis göra vi ett försök att fresta med Kebnekajse och Sarsjektjåkko, skildrande dem såsom värda även de mest blaserade fjällvandrares uppmärksamhet.

Då vi en solig majmorgon uppsöka fru Visser, finna vi henne omgiven av böcker vid sitt arbetsbord. Under hennes fönster utbreder sig Ladugårds-gärdet. I fjärran skymta Lidingön och frihamnen. Vi börja vårt samtal med att fråga, vilket arbete som för närvarande sysselsätter henne. De stora böcker som belamra hen-

Kvinna från Ladak.

Fru Jenny Visser-Hooft.

nes skrivbord skvallra förvisso om att det ej rör sig blott och bart om brevskrivning. »Få vi emotse en bok?» »Jo, jag håller verkligen på att översätta min makes skildring av vår senaste expedition. Boken utkom på holländska strax före jul och nu skall den fortast möjligt tryckas på engelska». M:me Visser berättar att hon även skrivit en hel del original-uppsatser i holländska veckotidningar förut, både noveller och annat. Kanske vi någon gång få nöjet att i Idun se ett alster av Er penna?» fråga vi. Endast ett obestämt leende få vi till svar. Det kan betyda både ja och nej. Inte för inte är det en diplomats hustru vi ha framför oss.

När man betraktar M:me Vissers kraftfulla och energiska apparition, förvånar man sig ej över att denna kvinna är alpist och resenär av rang. Redan under skolåren tränade hon till senare bragder. Från flickpensionen i Genève gjordes talrika utflykter i de schweiziska Alperna, varvid till och med ett höjrekord av 4,100 m. nåddes. Sedermera besteg den unga flickan i sällskap med sin syster sådana berg-jättar som »die Jungfrau», »Matterhorn» och »Schreckhorn» i Schweiz, samt »Grasleitenturm» i Dolomiterna. Det var också alpinismen som sammanförde makarna Visser. Attachén Visser, på den tiden sekreterare i den holländska Alpklubben, hade ofta från en tydlig i Schweiz bosatt holländska fått emottaga förfrågningar angående alpin utrustning och litteratur. Av någon anledning trodde han det vara från en äldre dam, kanske för saklighetens skull. Men så kom överraskningen! På toppen av »Schreckhorn» stod han oväntat ansikte mot ansikte med en ung flicka. På olika vägar hade de kommit dit — han och hon, och så begav det sig att på »Schreckhorns» topp njöto de — han och hon — »det förste mödes

södme», beslutande att förena sina öden för livet. Detta ligger nu mer än tio år tillbaka i tiden.

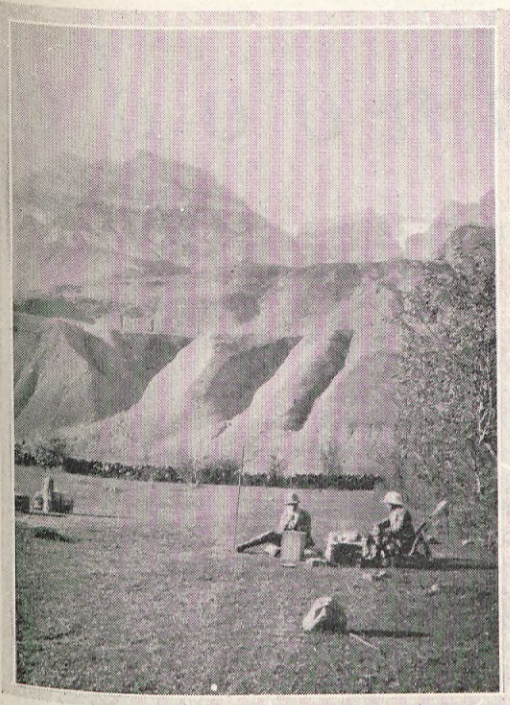
Det förvånar säkerligen ingen, att paret under smekmånaden gjorde en bestigning — på skidor förresten — av det över 4,000 m. höga »Breithorn» nära Zermatt. Sista vägsträckan kunde man ej ta sig fram med mindre än att hugga sig upp till den överisade toppen.

Ej länge dröjde det förrän herrskapet Vissers tankar på alpina bedrifter i fjärran land togo fasta former. Vid krigsutbrottet befinna de sig nere i Tiflis, i färd med att slutföra förberedelserna till en bestigning av den över 5,000 m. höga Kasbek-toppen, men de italienska guidererna, som skulle deltaga i expeditionen, kunde på grund av krigstillståndet ej längre ta sig fram till Kaukasus, och M. och M:me Visser hade inget annat val, än att för denna gång avstå från sina planer.

I Sverige, och till en viss grad genom Sven Hedins inflytande, utvecklades en annan, länge närd önskan så småningom till bestämda resplaner. Vår frejdade Asia-forskare skänkte makarna Visser sitt värdefulla stöd då de 1922 startade en expedition till Karakorum-bergen, som bekant belägna norr om Himalaya. Efter landstigningen i Bombay, fortsattes omedelbart med tåg till Rewal-Pindi, utgångspunkten för bilruten till Srinagar, Kashmirs huvudstad, som skulle bli expeditionens bas. Utom makarna Visser medföljde härifrån blott två vita män, förstklassiga Schweizer-guider och med en karavan av 30 hästar begav man sig i slutet av juni iväg för en 3 månaders expedition inåt landet. Utöver själva den sportmässiga bragden, att i Karakorum,

Madame Visser-Hooft på klättring.

Man slår läger vid Dras.

en stenig öken, utan vidare vegetation, endast här och där möter man vilda får, burhel o. shapu, vars kött blev ett välbehögligt tillskott till den övriga provianten av konserver och risgryn. Endast undantagsvis få utlänningar tillstånd att vistas i detta land, ty för närvarande räcker knappt födan för den fåtaliga och ytterst anspråkslösa infödda befolkningen.

Det förefaller som en saga ur »tusen och en natt», när M:me V. rullar upp den ena bilden efter den andra från lamaklostren, högt uppe på bergskränen, från vilda landskap, som närmast påminna om Doré's fantastiska skapelser, från mörka tempel och djävulsdanser, och ansträngande ritter på yak-oxar över molnbe-

Minns du våra drömmars solljusa land?

*Minns du våra drömmars solljusa land,
våra drömmar, som vandrade vida,
hur vi skådade hänryckt mot solens brand,
solens brand över nejder vida!*

*Minns du en morgon, som skälvde av sång,
av sång om allt bäst vi ana:
lyckan att leva och dö en gång
i jubel vid drömmarnas fana!*

*Minns, hur vi byggde det templets mur,
där hymnen steg liksom mäktiga vatten,
hymnen om Människligheten, och hur
Hon finner sin väg ur mörkret och natten*

*högt emot värmande solars höjd,
själv med en sol därinne,
sol, som fötts utur modersfröjd,
fötts uti kvinnligt sinne!*

*Minns, hur vi smekte det templets sten,
lyft utav kraftiga armar,
av mannakraft, som med hägen ren
över allt svagt sig förbarmar!*

*Broder, ej var den förmäten vår dröm,
då solen brann i portalens ruta,
att sköljd utav varma känslors ström
stenen blom skulle skjuta!*

*Broder, var blev så vår solljusa dröm
och sängen, som var liksom mäktiga vatten?
Var förrann de varma känslornas ström,
var blev vårt tempel i natten?*

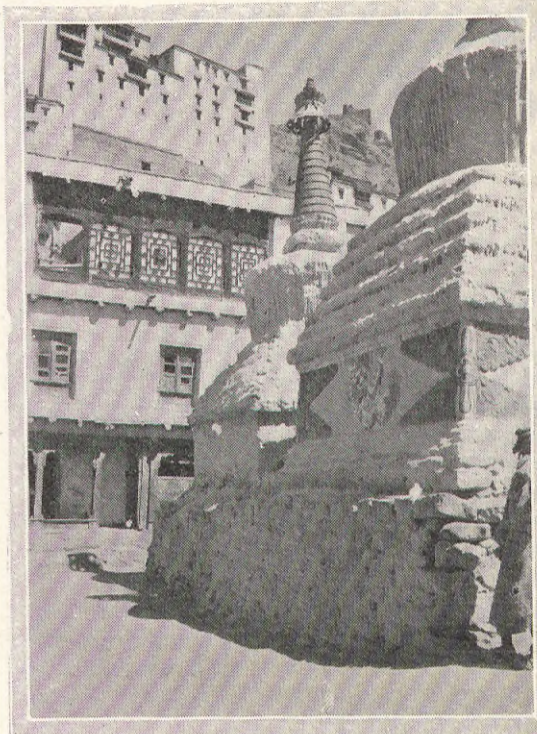
*Hörde jag tyst en moders sång,
sängen hon sjöng för sitt barn i kvällen,
var mig jag såge en skymtande spång,
spången, som går till de gömda ställen.*

*Så kom, låt oss lyssna vid vaggans med,
där kärlekens livsfloder rinna
från moder böjd över barnet ned — —
mähända den stigen vi finna,*

*stigen, som leder tillbaka dit,
dit, där vi drömde i morgonens dager,
dit, där vi reste vår helgedom vit
över nejden solljus och fager.*

*Så träda vi in uti templet en dag
med vårens drömmar och sinne,
vi träda in där du och jag
och hålla vår gudstjänst därinne.*

ERIK LAGERKRANS.

Den heliga "Tjorten" i Leh.

hängda pass. Detta underliga land lider emellertid brist på — kvinnor. Detta uppväges till en viss grad genom införandet av polyandri, men barnantalet är ytterst ringa, naturen sörjer tydligen själv för att det ej blir överbefolkning, som här skulle få hungersnöd till följd.

Anspråken på föda äro minimala: en blandning av ata-mjöl och vatten räcker för de flesta. Kläderna både spinna och väva kvinnorna själva i purpur- eller blekfärgad ull. Huvudbonaden består av astrakan-skin och en läderbit, rikt ornerad med lyckobringande turkoser och koraller. Därunder dingla otaliga hårflätor, som knappast någonsin få komma i beröring med en kam. Halsband, örringar och breda, dyrbara, oftast urgamla silverarmband, liknande manschetter fullständiga utstyrelsen. Den karakteristiska fotbeklädnaden utgöres av ett slags filttofflor med uppåtböjda spetsar.

Ladaks befolkning hyser den mest respektfyllda skräck för de mörka makternas potentat. För att oskadliggöra hans makt existera de mest underbara seder och bruk. Att också »själva fan» är skrockfull, visar han sålunda, genom att undvika byar, som av befolkningen skyddats medelst en hög av yak-horn, där anar han »konkurrens»!

Litet varstans ser man lama-präster, med s. k. bönehjul i händerna. Dessa tingestar synas emellertid lika ofta mitt i en flod eller på ett hustak, där vatten och vind driver dem och på så vis fått övertaga religionsutövningen. Utanför byar och på passhöjder möter man böflaggorna, alltid med den ärevördiga, mångomtalade böformeln: Om man e pa d me hu m, en bön om högsta renhet, lik lotusblommans dagg.

Det förefaller som om naturen själv ångrat sin njugghet mot detta sällsamma lands vegetation och därför ymnigt strött omkring doftande rosor i mångskiftande färgprakt. Vid Indus mörka och ensamma källor fylla de luften med underbar välukt!

QUEL.

närmare bestämt, Sasir-bergskedjan uppnå en höjd av 6,200 meter ö. h. samlades under denna färd värdefullt geologiskt och botaniskt material, samt gjordes en del vetenskapligt intressanta observationer. M:me Visser, som fått sig anförtrött växternas insamlande och preparering, skildes från denna uppgift så framgångsrikt, att hon sedan från Riksherbariet i Leyden fick emottaga ett officiellt tack för de värdefulla och vackra samlingarna, vilka nu äro under vetenskaplig bearbetning.

Att ta sig fram på höjder över 5,000 m. kan nog ha sina sidor och M:me V. nämner en passant, att hon t. ex. på denna latitud under sex veckors tid ej var i stånd att få en blund i ögonen. Kropens minsta rörelser voro förbundna med oväntade kraftansträngningar. Ett intressant dylikt »höjdfenomen» visade sig hos en kuli, som helt enkelt blev vansinnig, och detta vansinne smittade efter 10 minuter en annan kuli, som försökte avhålla den förstnämnda från att störta sig ned i en avgrund. Då man åter lyckats forsla de bägge kulis ned till 4,000 meters höjd, voro de snart ånyo vid sina sinnens fulla bruk. Här har den medicinska vetenskapen tydligen nya intressanta problem att lösa!

De första fyra veckorna efter starten red man längs den gamla karavan-ruten från Srinagar till Leh, på vilken plats man utbytte ponys mot tibetanska bärare (Ladakis). Tack vare dessa visserligen lata men godmodiga pojkar kunde M:me Visser utan fara lämnas ensam i lägret, medan maken begav sig ut på upptäcktsfärder. Revolvern låg hela tiden orörd på botten av hennes koffert. Vår fråga efter dessa bergstraktens vilda djur besvarar M:me Visser, med att låta sina fingrar smeksamt glida över ett praktfullt, ljusgrått, brunfläckigt skinn — en snöleopard, nu tjänstgörande som ståtlig pälskrage. »Dessa skygga djur möter man ända upp till 5,000 m. höjd ö. h. De voro ofarliga för oss människor, men om natten ströko de omkring lägret och rövade fräckt vår levande proviant, får och getter!» Ladak, där expeditionen egentligen höll till, är

Ett litet kvinnoöde.

Av Olga Raphael-Linden.

SOM EN FLOCK LÖSSLÄPPTA SMÅfåglar trängde balettens ungdomar ut genom järndörren till korridoren. En halvtimmes band av tystnad och andlös lyster till orkesterns kommando alstra behov att låta tungan löpa och låta armar och ben göra sina egna oöverlagda rörelser. Skratt och pladder, små slag till höger och vänster, stickord över sidokamratens felsteg inne på scenen — allt härstammande från det lössläppta ungdomliga behovet av individuell rörelse.

De främsta i flocken tystnade plötsligt och en våg av nigande ryggar sköljde stum förbi reportoartavlan, där några herrar utan att se åt dem skakade på huvudet över veckans reportoar.

Väl inne i den stora logens skydd brusto alla fördämningar åter lösa. Det var ett virrvarr av unga gestalter, några i badkappor på väg till och från duschen. Andra lättjefullt med cigarrett i munnen, utan brådska lösande de våldsamt färgade perukerna, men de flesta enbart i den slanka fasta dräkt naturen klätt dem. Ett skämtsamt menat stickord togs illa upp, minuten efter var hela logen parti för eller emot, det surrade av vilda skrik och tårar, från ett handfat stänktes iskallt vatten på en känslig rygg, ett par smala energiska ben demonstrerade intensivt vad striden gällde.

*

»Det gör detsamma vad du säger, — du gjorde i alla fall fel i pas de Casquen, och hade inte jag bytt om och gjort grand jetée i stället, så hade hela turen gått i putten.» — en gäll kraftig stämma höjde sig samman med svallet av upprörda röster, trängde genom stängda dörrar och långt ned mot regioner, där den absoluta tystnaden är viktigare än tio guds bud.

Nu bultade det på dörren. En tystnad — icke gravens, men fågelboets, när den obehörige lyssnaren står bredvid, full av små skrämde ekon av rörelser, snyftningar, som hastigt kvävdes, tunna plagg som frasande bytte plats — —

»Svane, kom ut ett ögonblick!»

Borta vid tvättstället blickade ett par förskrämda grå ögon fram, en rutig badkappa langades av hjälpsamma händer till den unga flickan, som nödtorvtigt svept i densamma försvann ut genom dörren.

»Nu får hon allt, skall jag säga!»

»Ja men det var inte hon som tjöt värst.»

*

Ingrid stod där med klappande hjärta, men efter en hastig rannsakan i sitt inre dock beredd att med rent samvete försvara sig. Framför henne stod regissören, vars allvarliga ansikte mönstrade henne innan han talade.

»Vi bli tvungna att ge »Trubaduren» om måndag, men fröken Lövgren blir

inte frisk till dess. Herr Pallin kommer att hjälpa er, ni ska nämligen dansa hennes parti i tredje akten.»

De mörka ögonen plirade litet när intet svar kom. »Gå hem och sov lugnt nu så går det nog bra.»

Ingrid lade en av sinnesrörelse fuktig hand i den vänligt utsträckta handen och stod kvar en stund ensam utanför dörren för att kunna samla sig, innan hon gick in att besvara stormen av frågor.

*

På måndagen var Ingrid redan klockan fem i logen. Långsamt ordnade hon sminkbordet och såg sig provande i den uppfällda spegeln. De grå ögonen möttes med självkänsla, där fanns intet att anmärka. Partiet däromkring hade den lugna bredd och välvning med något kraftiga kindknotor, som på scenen är den lämpligaste omgivningen för ett par talande ögon, men näsans låga rygg visade en sorglig obenägenhet att vilja bära någon som helst ryttare av näskitt. Ingrid gav den ett vredgat nyp, men tröstade sig över munnen, som litet tunn och blek öppnade sig till ett strålände leende, vilket hon redan lärt sig att behärska.

Med armbågarna på bordskanten gnolade hon de markanta rytmerna i sitt parti. Medan hennes vana händer lade smink kring ögon och läppar, gjorde armar och ben små omedvetna rörelser, när hennes minne, takt efter takt, frammanade dansrytmerna. Hon ringlade samman sitt hår till en liten hård kringla på hjässan och drog den svarta peruken ned på huvudet. Men hon fäste den

inte, utan satt en stund orörlig. Solopartiet i tredje akten hade alltid dansats i svart peruk, men — den näsan och svart hår!» Med ett ryck rev hon peruken av sig och skakade ut sitt eget långa hår, snodde röda band däri och fäste det i flätor vid öronen. Så reste hon sig, lyssnade nedåt trappan — nej, ingen rörde sig i denna del av det stora huset. Hastigt tog hon på sig ett par halvt utdansade balettskor, drog av sig linnet framför spegeln och reste sig på tåspetsarna i hela sin unga skönhet.

Hennes ögon övervakade strängt de snabbt arbetande musklerna, medan hon åter och åter provade sina svåraste steg. Men snart glömde hon all självkritik inför den av vanan aldrig övervunna glädjen åt rörelsen. Intensiva och oöverlagda föddes nya steg och gester framför spegeln, och hon glädde sig att se linjernas spel och rytmer återges däri.

Hon stannade och sjönk ned på hälen. Det hade knackat. »Är det Lundsan?» frågade hon misslynt och påkläderskan stack in sitt torra, grå huvud.

»Jo, jo, Ingrid har nog också den, som tänker på henne en sådan här kväll.» Gumman räckte fram ett vitt blomsterpaket.

Fem röda rosor med ett brev fastknutet. »Tänker på dig, där jag sitter på hyllan. Erik.»

Ingrid satte blommorna omsorgsfullt i vatten och röjde undan en del av det stora sminkbordet. Med en kamrats badkappa under huvudet och svept i sin egen, sträckte hon ut sig till vila på det hårda sminkbordet.

Runt omkring henne började tystnaden brytas av de tusen olika ljuden före en operaföreställnings början. Perukmakarens biträden löpte runt i trapporna, en och annan medlem av kapellet provade långt borta sitt instrument, kamraterna kommo in och satte sig under tystnad på sina platser. En och var bar i sitt hjärta en dold missunnsamhet mot kamraten, som så oväntat fått en uppgift, något som så sällan faller på en figurantskas lott, — men när det gällde att underlätta hennes arbete, lydde de alla den tysta överenskommelsen, som gäller alla vilka arbeta vid teatern: »Hjälper jag dig i dag, måste du hjälpa mig i morgon.» Därför var det nu alldeles tyst och stilla i logen, medan Ingrid, med huvudet nedborrat i badkappan, sökte döva sina dallrande nerver.

Hon tänkte på Erik, barndomsärens lek-kamrat från den kala asfaltgården, — den trofaste lyssnaren till alla de under hon hade att förtälja om den sällsamma byggnaden, där hon tillbragte sina lyckligaste stunder — tröstaren, när hemmet kunde verka hårt och kallt gentemot glansen och sagan därborta. Alltid gav han något varmt och tröstefullt, och ändå var hans eget liv så grått och vardagligt.

De första blommorna — från Erik!

Ingrid stod kvar en stund ensam utanför dörren för att kunna samla sig.

Medan hennes vana händer lade smink kring ögon och läppar gjorde armar och ben små omedvetna rörelser efter dansrytmerna.

Allt var åter lugnt och varmt inom henne, med sinnet i jämnvikt samt nerver och fötter i ordning steg hon upp för att göra sig i ordning till föreställningen.

*

Säsongen led nu mot slutet. Längre efter det tornuret slagit timmen för repetitionens början, stodo teaterns artister kvar under de knoppande träden på torget, ovilliga att dyka in i scenbyggnadens labrynter av mörker och sparsamt ramplyus. Likt bin på kupans fluster stod där redan en liten samling halvt vinterklädda människor och gottade sig i vårsolen. Men brådskande, som till en glad fest, banade sig Ingrid väg mellan dem, ödmjukt nigande för dessa berömda stjärnor, vilka ännu för ett halvt år sedan knappast lagt märke till henne. Men nu — alltid hade de en vänlig nick att ge henne, en uppmuntran, ett beröm. Den lilla tysta dansösen hade med en gång blivit favoriten där inne bland alla dessa olika människor som arbetade för ett gemensamt mål. Hon hade prövats i flera tillfälliga vakanser och repeterade sedan någon tid huvudpartiet i den nya baletten, som skulle bli den första stora händelsen på höstsäsongen.

*

Ingrid stod lutad mot en repetitions-skärm och lyssnade till de redan välkända tonerna till »Peribanu». För första gången prövades baletten på scenen. Repetitionssalens mödosamma sönderplockande och åter sammanförande arbete var i dag för en gång avbrutet. Nere i den mörka salongen skymtade ett par kala hjässor, vilka då och då lutades mot varann, glimtar av glasögon, händer som tecknade i luften. För första gången skulle kritiska ögon bedöma resultatet av arbetet i balettsalen, chefens ögon, regissörernas, dekorationsmålarens. En nervös oro gjorde sig också gällande på scenen. Den första livliga bilden med de böljande linjerna av hela balettkåren i en-

semble gick gång på gång sönder; man var icke straxt riktigt hemma härnere bland skärmarna, vilka skulle markera det strålande féslottet, med allt det som inövats mellan balettsalens kända väggar.

Nu tonade den djupa, vaggande melodien, som förberedde Peribanus entré och Ingrid sträckte på sig. Det var som om tonerna ströko över hennes ansikte, hennes ögon blevo stora och allvarliga, osynliga händer böjde hennes huvud bakåt och förde henne fram på scenen. Allt var mörker omkring henne, endast ramplyuset lyste som en ledfyr, som hennes ögon icke längre sågo. Ty alla hennes sinnen voro samlade enbart för att lyssna. Och ändå — ett kanonskott skulle hon inte ha hört, — så fylldes hela hennes varelse, hennes öron, hennes kropp, — ja, även hennes ögon — av de kända tonerna. Fotspetsarna levde och kunde se, de funno sin väg utan att ögonen ledde dem, hennes händer mötte andras, ibland lyftes hon av armar utan att hon var medveten därom, tonerna buro henne, de voro hennes enda medvetande. De smekte inte längre, de piskade henne — utan att hon visste varför befann hon sig i raseri, hennes händer knöto sig, ögonen blixtrade utan att kunna se föremålet för sin vrede, hon darrade i hela sin varelse, armarna glänste fuktiga, andan svek henne — då hörde hon de kända tonerna viska henne något nytt, oanat — hon sjönk tillbaka, svindel grep henne, varje muskel löstes upp — den unga flickan stod där — en bild av skälvande, trånande vällust. —

Flygeln tystnade, Ingrid ryckte till. Ramplyuset låg där som förr, skärmarna återtogo sina platser för hennes ögon, röster hördes ur salongens mörker. Trötta än någonsin förr i sitt liv gick hon ut mellan skärmarna, svepte sig i en kappa och satte sig på en stol för att vänta på balettmästarens kritik. En hand lades på hennes huvud, — det var den gamla barytonisten, teaterns berömde gäst. »Kleines Mädchen!» sade han endast, strök hennes kind och när hon frågande såg upp till honom, möttes hon av två tårfyllda ögon: »Dir hat der liebe Gott viel gegeben, — mög er Dich immer behüten!»

Bakom dem hördes röster, han kysste hennes hand och gick, i det han med-

Ingrid lystrade, rätade på sig, höjde sitt huvud — men sjönk tillbaka igen.

Hennes ögon övervakade strängt de snabbt arbetande musklerna medan hon åter och åter prövade sina svåraste steg.

låg röst sade några ord till de mötande herrarna.

*

Ingrid gick över torgen och broarna i den varma vårsolen och känslan av att hon flög ville inte lämna henne. Hon gick längs kajen och såg på måsarna, som glänste till mot den blå himlen, de vita seglens dans över havsytan, molnens tunna slöjor som svepte över luftvalvet. Hon kände sig i släkt med allt som flög och dansade. Det var lördag, och mitt på dagen strömmade folk likt frigivna fångar ut från kontor och fabriker.

På en av broarna mötte hon Erik.

»Jag undrade just om du inte skulle komma den här vägen», log han. »När jag gick från kontoret tog jag den allt med ett svagt hopp att få möta dig. Men — vad är det? Vad har hänt?»

Ingrid teg först, hon kunde liksom inte uttrycka sina känslor i tal och ord. Hon undrade hur han kunde förstå, att något hade hänt. Och nu mindes hon, att under vägen hade trumpna anleten liksom klarat upp inför hennes ögon.

Hon sade helt tyst: »Jag är så lycklig. »Erik gick tigande och väntade. Så kom det mer: »Jag får premiärdansösgage efter första januari.» Det var inte alls det som gjorde henne lycklig, men det var lättast att tala om. »Chefen var så nöjd. Och regissören också. Peribanu skall gå redan i september, för de tro att den skall slå an — med mig —» tillade hon med ett litet nervöst skratt.

Erik tog hennes arm i sin och tryckte den hårt, utan att säga något. De gingo tysta, tills den långa kända gatan låg framför dem, med eftermiddagsskuggan redan förmörkande den ena husraden. Han stannade plötsligt.

»Nej, kom — vi fara ut i skogen och äter middag någonstans tillsammans! Du är ju ledig i kväll, — låt oss inte förstöra den här dagen inne i staden!»

(Forts. sid. 15.)

Ser ni själfull ut?

Hur speglas själen i ansiktet och vari består den hemlighetsfulla makt, som gör ett fult ansikte intagande och fängslande. Det är en fråga, som i alla tider sysselsatt konstnärer, psykologer och kanske inte så litet vanligt folk

Sex konstnärer yttra sig om konsten att "se själen i ett utseende".

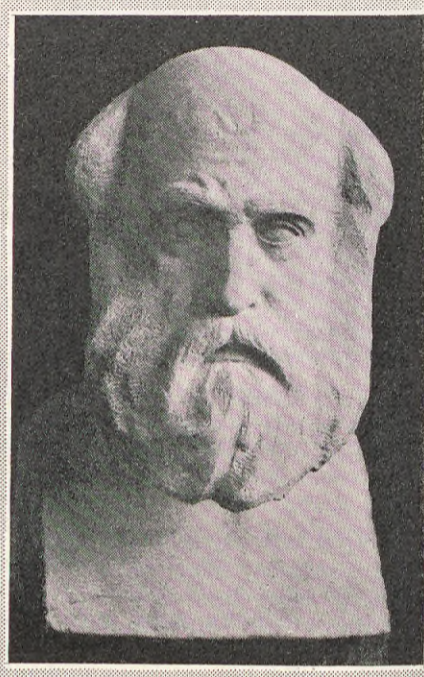
också. De, som bäst torde kunna besvara den, är givetvis konstnärerna, och Idun har här lyckats att av några framstående skulptörer och målare få ett svar på frågan. Hur olika uppfattningen kan vara, framgår av svaren.

Milles: Oscar Levertin. För hellenerna var diktaren också siaren. Något av denna gåva att se in i framtiden låg väl i Oscar Levertins skalde- och tänkarbegåvning, och Milles har fått fram det i den själfulla porträttbysten.

Östermans porträtt av grevinnan Agnes von Rosen är en god karaktäristik av ett nobelt och sympatiskt ansikte.

Fröding, Eldhs bild av diktaren, försänkt i grubbel över Gralsagans gåtor, livets och dödens mysterier.

Rodins byst av Victor Hugo, som Herman Neujd sätter så högt.

Carl Eldh: Bruno Liljefors. Den store djurmålarens sällsamma gåva att avlyssna naturen dess hemligheter kommer utmärkt fram på Eldhs byst.

Josephsons porträtt av fru Jeannette Rubenson, vars träffande karaktäristik Alice Nordin så högt beundrar.

»SJÄLEN I ETT ANSIKTE SPEG- las i blicken. Det är ögonens uttryck, som avgöra om ett ansikte är vackert eller inte. Ett bildskönt ansikte med dumma eller uttryckslösa ögon är ur konstnärlig synpunkt av intet intresse, även om det i övrigt fyller högt ställda fordringar på skönhet, medan å andra sidan ett vad människor kalla fult ansikte får skönhet i en konstnärns ögon

genom en blick full av liv och personligt intryck.

Vilka skiftande känslor ögon kunna uttrycka, ser man också hos djuren. En hund kan ju med endast blicken få fram all den tillgivenhet, den rörande trohet han känner för sin herre, medan hästens fromma ögon torde kunna avvärja den råaste djurplågare. Betraktar man fåglarna på nära håll, blir man förvånad

över de skiftande uttryck deras ögon kunna ha, inte minst våra övervintrande hemmafåglars. Uttrycket i ögonen hos en fången örn, som jag en gång sett helt nära, glömmet jag aldrig.

Vad som näst ögonen uppenbarar själen i ett ansikte är munnen och sättet att röra läpparna, då man talar. Brutalitet eller känslighet, godhet eller hårdhet, oskuld eller råhet kommer då ofrivil-

ligt fram och torde vara nästan omöjligt att dölja.»

Carl Milles.

Livet finnes i varje linje i ett ansikte — intet är oväsentligt. Man kan ej säga, att själen sitter i ögonen, finnes den där, så finnes den även i övriga detaljer. Allt hör ihop. Allt samverkar till en helhet, som giver ett totalintryck.

Carl Eldh.

Det själfulla uttrycket i ett ansikte framkommer genom en viss bestämd sammanverkan av ansiktets olika detaljer. Den gängse föreställningen att det är ögat ensamt som återspeglar själen är oriktigt. Hos de blinda finner man ju mycket ofta de mest själfulla ansiktsuttryck. Det är dragen närmast omkring ögat, det vill säga byggnaden av ögats omgivning, som i förening med munnens och pannans form ge själen i ett ansikte.

Emil Österman.

Om man populärt och enkelt skulle besvara Iduns fråga, så skulle svaret kunna formuleras så här: »Ett ansikte utan själ är som en lykta utan ljus.» Att definiera vad detta märkliga ljus är i själva verket, är ej så lätt, men det är klart, att det för ett konstverk har den allra största betydelse. Det kan komma under arbetets gång, uteblir det, är verket ej mycket värt.

På tal om att kunna uttrycka själen i ett ansikte, kommer jag att tänka på Ernst Josephson, som ägde denna himlens gåva i stort mått. Hans figurer lyste av anda och fantasi, även sedan form och teckning blivit bizarra och otillräck-

liga. Kloka, kalla, beräknande människor ha byggt upp sina skapelser på den grund som lagts av ett sönderbrutet geni, som ännu i sin upplösning bevarade andens hetta och oböjliga strävan efter höga skönhetsvärden. De togo den bizarra formen som konstnären ej längre rådde över, men de glömde hans hjärtas eld-själ, som ej lät sig fångas.

Och vad säger inte den unga grevinnan i Bangs »Fedra», då hon fick se den unge skogvaktaren ligga skjuten och hon betraktade hans vackra ansikte: Hon gruede sig för det ansikt, där det intet var.

Det tycks ligga innerst inne i den mänskliga naturen att begära en ande i den yttre formen. Rent instinktivt vänder man sig bort från det, som är dött och uttryckslöst. Det fångslar inte. Form är härlig, isynnerhet, om den är skön och fulländad, men om så denna form är genomlyst av själ — ja, då närma vi oss det fullkomliga verket, vare sig det är framställt av en konstnär eller det är en levande varelse.

Alice Nordin.

Det själsliga uttrycket, som återspeglas i ett ansikte, kan tolkas på olika sätt.

Fotografen kan återge det med hjälp av mekaniska medel, såsom det ter sig för honom vid ett bestämt klockslag. Konstnären däremot ger sitt mognade uttryck av det, oberoende av en bestämd tid eller en ögonblicklig stämning hos modellen.

Ansiktsuttrycket är förrästen icke — inom konsten — det enda medlet att återge det.

Antikens grekiska konstnärer t. ex., när de ville uttrycka det själsliga, skilde mel-

lan uttryckssättet hos aristokraten och plebejen. Plebejen hänger sig synbarligen åt sina känslor, medan aristokraten behärskar dem.

På de attiska gravrelieferna är det slaven eller plebejen, som gråter, medan aristokraten lugnt och värdigt döljer sina känslor. Den grekiska uppfattningen från storhetstiden var den, — att ju högre människan når i kultur, ju enklare och värdigare uttrycker hon sitt känsloliv.

En lätt böjning på huvudet, en handrörelse, det är allt. Själens i ansiktet anas genom figureernas ädla hållning, ytterligare framhävd, genom draperiernas linjespel och mästerverkets harmoniska helhet.

Charlotte Mannheimer.

Enligt min uppfattning återspeglas människans själ i blicken. Ögat är ju själens spegel, fastän ett ädelt format ansikte ger en vacker ram. Därför borde en målare ha större resurser än en skulptör att få fram det underbara i ett öga. I en skulptur har man ju endast formen att röra sig med d. v. s. valörerna. Flera stora skulptörer ha försökt sig på att genom fördjupningar i ögongloben få fram livet och själen i ögat som man kan se på t. ex. Rodins byst av Victor Hugo på Nationalmuseum.

Då man numera framställer ögongloben rund efter antikens mönster, har en skulptör endast ansiktets ädla form att röra sig med och då har ju en skön profil, ögonbrynens läge, näsans form, pannans höjd och en vackert formad mun med tydlig våglinje mycket att betyda, särskilt på ett kvinnligt idealhuvud.

Herman Neujd.

(Forts. fr. sid. 13.)

De sutto på klipphällen nere vid stranden och värmde sig vid de sista solstrålarna. Ingrid hade lagt av sig hatt och kappa och lutade sig lättjefullt bakåt, så att hon nådde en tuva av stora gula kabbelökar. En efter en drog hon dem till sig och stack dem in i en stor knippa vitsippor, som hon höll i handen.

Långt borta i blått dis skyntade stadens torn och spiror. En dov ton därbortifrån låg som en surrande kontrabas under vågskvalpets pizzicato. Ingrid gnolade melodien till »Peribanus» entré. Hennes händer rörde sig omedvetet i välbekanta rytmer. Långsamt lät hon sipporna likt droppar falla ned över Erik, som sträckte ut sig i gräset vid hennes fötter. Leende värjde han sig, rullade hit och dit, och lade till slut huvudet i hennes knä med bön om förskoning. Hon löste hela fånget sippor, tills de föllo över hans ansikte. Hans läppar rörde sig icke, och hon böjde sig och kysste dem. Solen sjönk, vinden domnade bort, och vågskvalpet lånade toner från »Peribanus» sista takter.

*

Snömodden på torget hopades av bilerna till bottenlösa drivor, som fotvandrarerna hade svårt att ta sig igenom. Erik och Ingrid voro sent ute, men Ingrid dröjde ändå framför affischtavlan vid teatern. Hon ville se, hur det tog sig ut i verkligheten, denna bit tryckt papper, hon så ofta sett i sin fantasi — men inte riktigt så: »Peribanus», stod där — och vidare: »Peribanu, en fé, dansas av Louise Lövgren.» Hennes ögon ville inte släppa

de båda namnen, men Erik sköt sin arm under hennes och ledde henne genom vestibulen uppför trappan till vänster, två trappor — tre — fyra — Ingrid hade aldrig trott att det fanns så mycket trappor i teaterhuset. Äntligen voro de uppe vid fjärde radens garderob, i värmen och trängseln. Ingrid flämtade kort, när hennes man tog av henne ytterkläderna, nu hade hon inte lätt att gå i trappor.

Blomvers.

*En liten ljuvligt frisk bukett på bordet,
ett litet under i det stora undret,
som heter livet. Kärleken har fött dig
och närt och värdat dig och givit skönhet.
Var ensam blomma är visst Gudens älskling.
Den skapande har slösat med ditt hjärta.
Och jag, som plockade och sammanställde,
hur blev jag ej av kärleken betagen,
hur lockades ej handen lägga varligt
den ena syskonblomman till den andra.
Till dess ett strålände och ljuvligt under,
en frisk bukett stod framför mig på bordet.*

ELISABETH BREHMER.

Hon svindlade, när hon kom in bland bänkraderna. En teatersalong hade hon aldrig sett annat än från scenen eller parketten. Hur svårt att känna igen det välbekanta rummet från denna svindlande höjd. Kungalogen som ett litet förgyllt fågelbo, i djupet därunder ett dike med orkestern, där hon kände igen musikanterna på deras hårväxt och instrumenter — annat såg hon ej av dem. Och scenöppningen med ridån — hur främmande såg den ej ut härifrån! Hon hade ej släppt Eriks hand, utan satt där med ett krampaktigt grepp om den, liksom rädd att falla ned.

Erik såg ängsligt på henne och svor över sig själv, som inte kunnat övertala henne att stanna hemma. Varför skulle hon nödvändigt hit i kväll till premiären, i detta tillstånd, då hon borde vara försiktig om sin hälsa och sina nerver? Fast nog hade hon varit käck och duktig hela tiden med hushåll och allting i deras lilla hem. Kanske litet tyst och slutet i början ändå, när de först märkte, att de genast borde följas åt till prästen, och att Ingrids vägar till teaterbyggnaden nu fingo vara stängda.

Takkronan framför dem släcktes, det mörknade, men långt därnere lyste rampen som en ledlyd. Dirigenten knackade, det blev andlös tystnad. Ingrid lystrade, rätade på sig, höjde sitt huvud — men sjönk tillbaka igen. De välbekanta tonerna — — —

OLGA RAPHAEL LINDEN.

Släktvandringen. Av Sven Henning.

MOR LOTTA HADE STOR SLÄKT. När hon ensam satt i den lilla backstugan och bittert begrät sin salig avsmnade följeslagare i livet, mästare Joakim Dask, räknade hon ut att hon hade jämnt ett hundra släktingar. Det var en tröst i bedrövelsen och en utväg ur hennes svåra belägenhet, som ej var att förakta. Annars hade det ju redan varit på tal att hon skulle flytta upp på fattiggården — och se det var en sorg, som nästan stod i jämnbredd med makens frånfälle.

Lotta var verkstadsänka bliven. Men att det vara i vår tid, är föga avundsvärt, ty ingen tar änkan för verkstadens skull numer, varför i stället fattiggården får taga emot en ny gäst... Verkstaden plutrades ju bort på den lilla auktionen under skämt och glåpor för några rundstycken, vilka icke ens kunde ge mor Lottas katt en sorgfri existens till döddagar. Det var pinsamt att se mästare Dasks handgjorda verktyg klubbas bort för ingenting, under hån och gissel. Dasken, som mästare för det mesta kallades, hade varit litet löjlig i folks ögon, varför hans verktyg också inbjöd till löje. Han brukade vara litet högstämnd när han talade om sina verktyg.

— Den här hyveln är ett instrument, som jag spelat på i fyrtio år. Mina melodier heter stolar och bord och chiffonjeer. Det är ett nyttigare instrument än fiolen...

Men nu var som sagt Dasken död och mor Lotta satt och funderade över sin ställning. Flytta på fattighuset det ville hon rakt inte — men någon annan råd var ju ej gott att hitta på. Hon mindes salig mästare Daskens ord:

— Yrkeskonst, det är den stabilaste och bästa förmögenheten. Andra ägodelar kan di ta' ifrå' en, men si inte sitt yrke — inte ens fjärdingsmannen kan ta det i mät för ogölda skatter och skulder, hö hö... Nej, så länge hälsan är efterhängsen så länge är det ens egna egendom, he he.

Och nog var det så. Ty så länge Dasken stod i med sitt yrke var det då ingen nöd i stugan, det var då visst och sant, även om det intet blev undansparat. Men nu var det förbi, nu vinkade fattiggården som ett svart spöke. Det var hårt för mor Lotta. Hon som i alla dagar hållit sig »litet för mer» än socknens bondgummor. Mästare Dask och hon hade ju kommit vid unga år ifrån självaste Stockholm och slagit sig ned i byn, därför att de i den trakten hade gott om släktingar.

Många släktingar, ja. Det var det som nu var mor Lottas tröst. Skulle inte hundrade släktingar kunna hjälpa en? Vore inte det vackert och på sin plats? Visst vore det det, resonerade mor Lotta, men inte gick det att be någon av dem om tjugufem ören, inte...

— Di rike... Tvi väle! Di sitter på gneten och flår lusen. Di har ingen vilje te å hjälpe... Di fattige. Ja, di ä' för fattiga. Di har viljen, men det brinner ju knappt i spisen hos dem en kall dag... Så lappri får man inte ta' sken i vackra hann för å få nån hjälp utå någondra...

Men mor Lotta var slug och när hon därför funderat tillräckligt visste hon acku-

rat hur hon skulle ta't. Hon skulle inte bedja dem om ett öre, nej utan hon skulle komma på visit och stanna en vecka hos varje släkting. Att taga emot henne som gäst var hundrade vecka skulle säkerligen ingen neka. Det blev ju varken för ekonomiskt tyngande eller kom för ofta på.

Och så en vacker dag såg man mor Lotta komma trippande bort ur byn, med

Mor Lotta satt och funderade över sin ställning.

en väl packad korg på armen och den svarta sorgschaletten på huvudet. Hon hade omsorgsfullt låst sin lilla stuga, ty det skulle ju dröja innan hon kom hem igen, och humöret var det bästa...

Det hade förstås sports i byn att mor Lotta sagt återbud till fattiggården och ämnade draga bort till sina släktingar. Därav var det klart att vid varje stuga stod en matrona och vinkade och hade avskedskafe färdigt — ty hur det var hade mor Lotta vunnit i heder och värdighet när hon ej behövde anlita fattiggården. Och mor Lotta drack kaffe och mätte bra och övade i varje stuga den litanian hon skulle gnälla för sina släktingar om Daskens godhet och mildhet. I handen höll

Vid varje stuga stod en matrona och vinkade och hade avskedskaffet färdigt.

hon troget ett papper där de hundrade släktingarna voro antecknade i tur och ordning, och den förteckningen måste noga gås igenom och redogöras för i alla stugor...

— Först har ja Klas i Skrikebo, som ä hiskeligt rik. Så Jonas på Torpet och Niklas i Hagen, di båda ä fattiga, men gott ärade. Amanda Pistol ä min kusin och ha vatt en leding mä karar och så, men en vecka hos na får väl gå... På-tären kalnar, söcker, tack! Var va ja nu? Jo, Kalle på Spiken...

Äntligen kom mor Lotta iväg på sin släktvandring, efter tre dagars kalasande i byns bondstugor. Och på vägen gick hon och funderade ut att det inte dugde med samma ord hos alla släktingarna. Hon var allt tvungen att tänka ut två haranger åt sig, en som passade för hans släktingar och en för hennes. Det dugde ej att säga lika till båda släktgrenarna, det räknade hon ut med psykologisk skärpa.

Och nu satt mor Lotta i köket hos rike Klas i Skrikebo, som tillhörde hennes släktgren, andtruten av marschen och av nervositet över hur det skulle lyckas.

— Jo, Dasken är döder. Å det hade då vatt ett rakt elände om inte ja' sparat å sparat å arbetat å arbetat så ja' nu har tjugutrehundra riksdaler... Men si Dasken han va' för later å slösaktier å för lögnaktier. Han ljög för folk så ingen trodde'n. Ja, ja' råkade å när ja' ble gefter me' hömen... Men si ja' kan Gudi löv leva gött i mi stöva, fastän ja' nu gett mej ut på en kört gesvit te släktingar. Ja' tänkte liksom stanna e vecka hos var en — om det passar förstås, annars går ja tvatt...

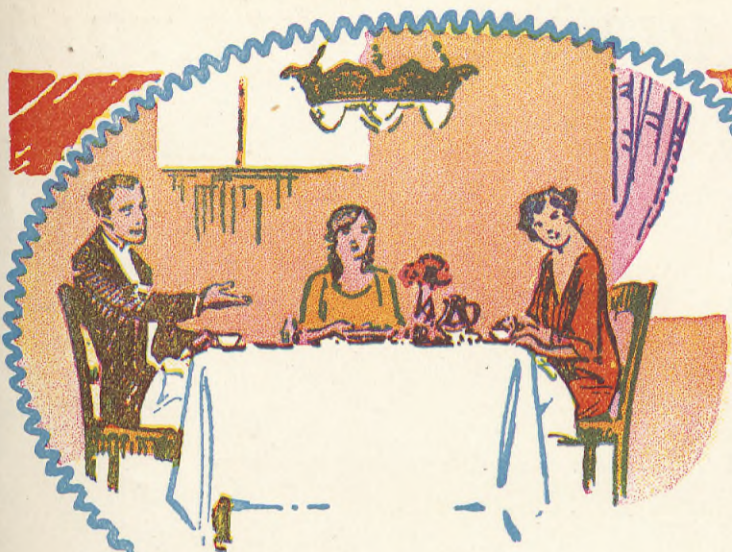
Visst passade det. Och mor Lotta fick bo i det finaste gästrummet och fick kaffe på sängen varje morgon och den rikligaste och bästa kost. I Skrikebo fjäskade man för henne när man fick reda på att hon skulle gå runt i släkten — nog skulle Skrikebo ändå få ord om sig som bästa stället bland släktingarna. Och visst fick hon komma tillbaka var hundrade vecka... Så rätt vad det var satt mor Lotta och gnall en annan visa hos Daskens broder, Jonas på Torpet.

— Den goe Dask, han va' så hiskeligt snäll å arbetsammer. Å säkert ä han salier nu, för han va så gudfruktig å rädder för å ljua å så... Ja' va' tvungen komma å tala om för hans släktingar detta, si...

Ett sådant resonemang kunde ej annat än falla i god jord. På varje ställe blev mor Lotta mottagen med öppna armar och blev också hälsad välkommen åter var hundrade vecka. T. o. m. de mest avlägsnaste släktingarna, vilka måst medtagas för registret skulle komma till hundra, visade sig gemena, ty det är ju en känd sak att släktingar alltid vilja övertrumfa varandra.

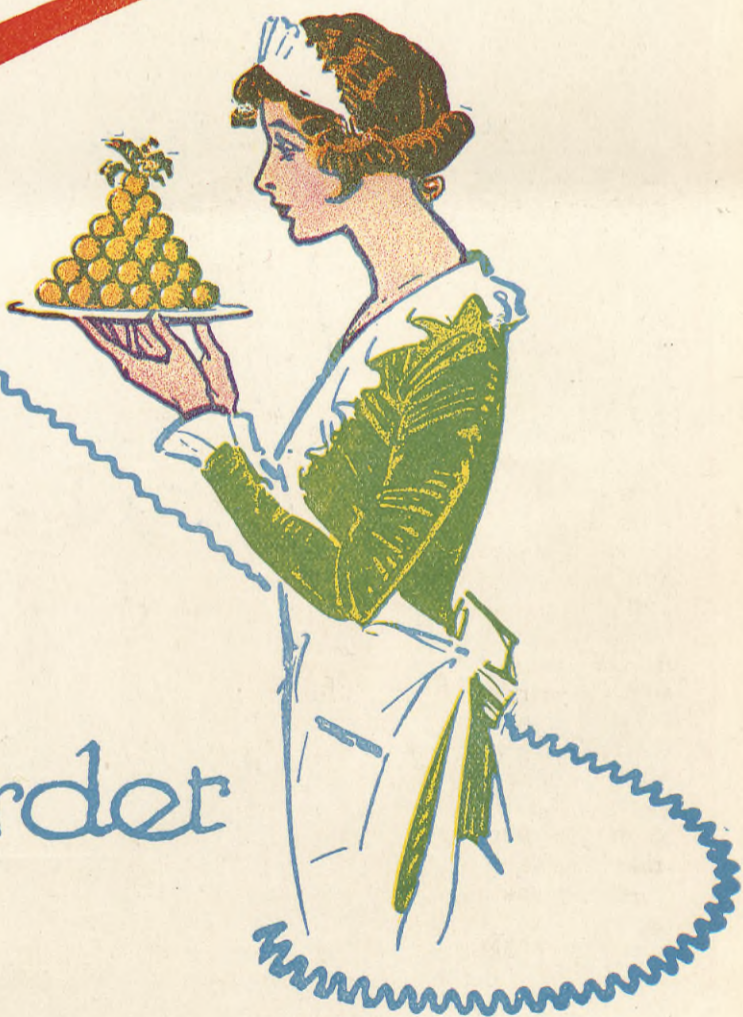
Därför blev mor Lottas släktvandring en formlig triumffärd. Hon gick år efter år som den vandrande juden och återkom regelbundet var hundrade vecka till samma ställe. Vid varje besök antecknades noga då stugan härnäst skulle få den äran, till vilken tid det bakades och brygges och stökades som till jul. Med åren blev också mor Lotta släktens stora krönikebok, som på de sju dagarna besöket gällde knappast hann förmåla sitt rika innehåll. Hon kände ju varje släkting och kunde berättas på ett fångslande sätt.

Och när mor Lotta dog sörjdes hon och saknades uppriktigt av hela släkten, ty då brast ju kontakten och den enhetliga samverkan mellan släktingarna. Sedan visste de icke mer om varandra utan skingrades åt himmelens alla väderstreck.

Sellerins

är en
läckert för
Smörgåsbordet

ELNORNS

FRISKHET och BEHAG

*En välvårdad hy
är skönhetens sym-
bol, som var och en
bör omsorgsfullt
vårda.*

YVY ~ **TVÅLEN**
är därvid Eder bästa hjälp.

Yvy-tvålen säljes överallt.

AKTIEBOLAGET **YVY-FABRIKEN**
YSTAD